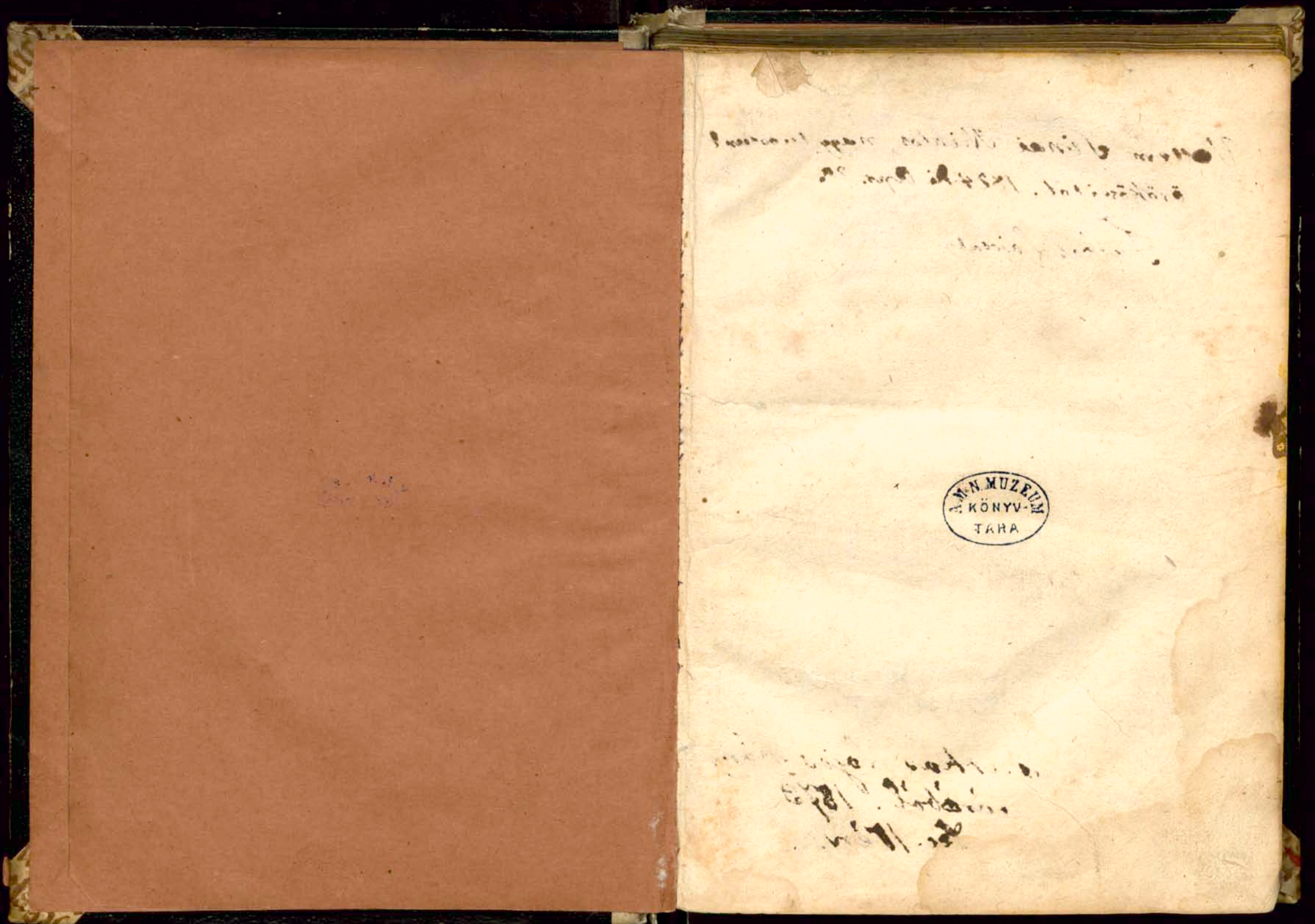

Dáuid Ferencz.
Utmutatás.

B.M.K.I.
62

(Teljes)

Volem Sinai Miklós, nagy tudósunk,
örökösaitől. 1824-ki Apr. 20.

Farkas Lajosnak

*Farkas Lajos Könyv-
tárából. 1873
Dec. 18-én.*

RÖVID VT MVTATAS AZ ISTEN-

nec igei enec igaz ertel mere, mostani sene
Haromsagrol tamadot vetel kedese
meg fejtse ere es itelese ere hasznos
es süksse ges.

ESAIAE IIIL.

Az napokban az urnac az ő senege fel magastal
tatic, es diczőségben lefen, es az földnec az ő gyü-
mölcze gyönierűse ges azok nac kie Israhelből meg
maradnac, es minden ki Sionbol es Israhel-
ből meg marad sen nec hiuattatic,
minden ki beirattatot az elerbe
Ierusalembe.

EXCVSVM ALBAE IVLIAE
per Typographum Regium Raphaelem Hoff-
halterum, Anno M. D. Lxvii.

2
 AZ JSTENFELŐ ES
 igaz nemesferfunac, Mikola Ferencz nec, a
 kőniörges nec, es az kegyelemnek lelket az
 Atia Jstentől az Christus által
 keuannyok.

MINDENFELE TVDO-
 maniokban es mestersegekben,
 az mi az fő dolog, es miben az e-
 ges mesterseg helyheftetuen va-
 gyon, miglen ki nem mutattatic
 az tanulóknac, es vgy mint keznel fogua az egye-
 nes vton arra nem vitettet nec, hogy az tudoma-
 nynac igaz fundamētomat meg erczyec, soha ad-
 dig valoba, meg sem tanulhattiac es az tudoman-
 nac az ő czelliet meg sem lathatiac mellyre őne-
 kiec főkeppen kel neziniec es tudomaniokat meg
 hataroznioc.

Ez az oka, miért enis ő rövid irast az emberek
 nec semec eleibe akartá tamaztanom, hog mind
 azoc kie fidalmazzac tudomaniukat, meg esmer-
 hessec, hogy nem pozdoriabol sem sálmabol e-
 pittiuc hitünk nec vallasat: hanem az egez derec
 sent irasnac foliasabol: mellynec az ő foliasa es
 A ij ereie

ereie olly hathato hog az kősziklakat es meg ron-
tia elbesinte az velőbe be hat, es az emberecnek
gondolattiokat kettő meczi Hebr. 4.

Azockedig kic az emletől es az teytől el szakaf-
tattanac, kic egygyűgyűec es az vrnac besedith
titzelic, Esa. 66. es 28. napon kent neuckegyenec
es az meg esmert igassagban epülten öregbeggye-
nec miglen tekelltes felfiakra lehesse nec es az
Istennec vilagossagaban iarnan: az igaz vilagossa-
got az Christust az hitnec altala öuecke tehessec.

Engedni az Isten besedenec es regi üdöktől fo-
gua be vött velekedeseiktől el szakadni nem embe-
ri erőből vagy on hanem Istennec kiutalkeppen
valo czielekedeti, mellyben az ő hiueit be peczie-
tli, az ő lelkenec altala hordozza es vgy mint ő
inhait, az ő fiauanc halgatasara szoktatia.

Bizonnia nehez az testnec, es ez vilagi bölczy
emberec előtt fidalmas anni attiaknac magya-
razattiatol Conciliomoktol fel epittetet fok es-
tendőtől fogva háromsagos Istentől el allani, ne-
hez Ariankfainac fidalmat es cziusolasokat visel-
nunc de mind czekben győzedelmes az hit es fe-
retet, mellet az Christus az ő igeiben az hiuek-
nec az ő fiuőkben gerieft estamaft.

Hogy az Istennec az ő czielekedetirebben az
dologban

dologban meg mertekelhe fűe fűkseg mi nekünd
az regi peldakra, ne fűnec, mellic mi nekünd ta-
nusagunkra irattattanac meg. Abrahamot az I-
sten Chaldea bol az ő hazaiabol, ki hiva mikor ő
vele fűuetseget akara ferzeny, es ötet iduöziteni,
el hagiata vele ferelmes hazaiat, atiafiat, es az oc-
kal minden győniörűsleges tarsafogat, hogy meg-
mutassa az Istennec, kőueteseben, es az bodogsag-
nac vtaban, effele külső dolgokra nenkellien, az
kereftien embernek nezn.

Szent David az ő enkenec negyven ötödice re-
seben ahol az Christusnac gyülekezeti mind e-
kesegeuel megiria, es az ő iegetet a Iesus Ch. üst
magyarazuan ezt mongya, en leaniom halgas, es
haiczy ide fűleidet es feletkezzel el az te atiadnac
hazarol Ha az Christusnac iegetet akarunc lenni
el kel feletkeznunc Ariankrol anyankrol min-
denbeuött emberi velekedeseikrol es az mi eg-
gyetlen egy mesterünk nec az Christusnac fiau-
hoz kel ragazkodnunc es azt halgataunc.

Ezekről elmelkeduen ez vilagnac fidalmat, a-
riankfainac karomlasites könnyé el viselhetniunc
es az mi lelki esmeretünk nec az ő bizonyag tete-
le vigasztal minket. Hogy kedig en magamtól fol-
liac kegyelmed ennek em ebből bizonyagom le-
het,

het, melly igen nem mehettem volna enez hadbā
es a tusakodasnac es visauoniafnac habiatol mely
igen rettegtem. De az ki ezt en bennem fel indi-
totta, es velem el kezdette oly igen erőss, hog min-
den ellenfegi ellen meg tuggya otalmazni az ő i-
gassagat, es fel epitett minden bosusagnac es fida-
lomnak el vifelelere.

Köszönöm kedig az en ellenkező tarsaimnac,
hogy olly kialtasokat tőnec ellenem es minde-
nűt vgy mint eretnek nec hamissan az ő itiletec
ferent ki kialtanac mert ha ezt nem miuelic vala-
talam mind eddig es az Isten nec az ő igassagat
en magamban el temettem volna. Az Isten előtt,
ki minden ember nec süuenec titkat erthi, semmi
el nem fedestetic, az előtt tesec vallast hogy erre
az vetelkedesre meny nem akartam, es ez vetel-
kedes nec először minden czickelet nem ertettem,
de minek vtana irtanac es iobban mozgattac, ezt
ez dolgot vgy vőttem esembe, hog valamit az An-
tichristus az hamis fundamentomra, epitett, tud-
ni illic, az allatra es semiliekre hogy abban semi-
nem igaz es meg nem alhat.

Batron immar irianac, kialczianac ez minden
fidalmat verienec feiemhöz, tudom en kinec hit-
tem, miert kedig hogy hittem az ő igei nec igassa-
gat el

gat el nem titkolhattam hanem folnom kellett, es
Istennec hitsegeből folnom akkoroc addig meg
az Vr Isten az en testemben az lelket taplallia, es
az irasra es folasra valo erőt ad, Bizom kedig az
Istenben az mi vrunc Iesus Christusnac sent attia
bā hog az ő aldot fét Fianac igiretit, meg tekelli
enbennem, es en velem niomorult folgaiual ke-
gyelmefleghe ferent czelekedic.

Nem vakmerő keppen sem magam gondolat-
lan forgoc ez igyben, kőniörgőc enis az Istennec
segitsegeül hiuom enis az en Christusomat varő
es ersem naponkent az ő lelkenec ereiet en ben-
nem noha az en ellenfegim külömbet hirdet nec
en felőlem.

Te neked kedig Christus Iesusban ferelmes v-
ram aianlany akartam ez rövid irast ket okert
első hog tennen magadat vigasztalhassad az igassa-
gnac esmeretiuel mert az vetelkedes nec elejtől
fogva gyűlöfeges volt az te neued es soc iambor
baratidnal es atiadfiaidnal hog teherseged ferint
otalmaztad az Istennec igei nec igassagat es az
Apostali irasnac egygyűű foliasat, es hogy eze-
ket meg oluasan es tanuluan batorfagosb lehes-
ennekutanna, es az vadolas ez karhoztatas ellen
az Istennec igassaga felől vallast es bizonsagot te-
hes.

Masodfor

Masodszor hog az ellenkező felő: mit felele
nilyan legyen előtte mert főkeppen ő ezek et az
irasokat forgattiac es ezeckel akariac az ő egy
allatu es harom semelyű Isteneket tanaftani,
melly igen ne illienec kedig azoc az bizonyagoc.
Az Antichristus Istene nec erősitefere az kie az I
stennec igazsaganac szeretői es az Christusaac iu-
hai könnyen meg itilhetic es esekbe vehetic.

Az diczőség nec Attia aggya mi nekűnc á meg
ielenes nec es erdelem nec lelket, az ő aldor bent Fi
anac az Iesus Christusaac igaz esmeretire, hog az
igaz hitben alhatatoson mind vegig meg marad-
hassunc, es az örök bodogsagnac Fiai lehets-
sunc. Amen. Feier varatt Karaczion.

hauanac xxviii. napon, Anno.

M. D. LXVII.

David Ferencz az meg-
fevült Iesus Christusaac
solgaia.

RÓVID VT

MVTATAS AZ ISTENNEK I-
geienec igaz értelmere, Mostani bent Haromsag-
rol tanadot vetelkedes nec meg Feytesere
es itelefere hasznos es szükséges.

AZ KEZDETNEC IGE-
ieből mostani időben sokan öröcke
valo dolgot, es kezdetnelkül valo al-
lapatot akarnac magyarázni, De
melly igen az őnnen gondolattiokban meg ciza-
larkoztatnac az ige nec folyasi meg mutattiac.
Mert ha Moses első könyuenec, első részében az
kezdet nec igeiet elő vesűc az kezdet nec igeie sem
mikeppen öröcke valo dolgot nem iegiezhet.
Mert azt mongya Moses hogy kezdetbe teremte
az Isten ez vilagot, hogy ha it az kezdet nec igeie
öröcke valo dolgot iegiez, hat öröktől foguan
volt ez vilag, es nem Isten teremtette azt: hanem
mint az Isten őnnön maga öröktől foguan volt
azonkeppen ez vilages. De nylyan valo dolog
hogy az Isten teremtette ez vilagot kezdetben,
Mely semikeppen öröktől fogua nemlehetet.

B... mert

VT MVTATAS.

mert semminemű külömbfeg vgy nem volna az teremő Isten közöt es a teremtet allatok között.

Hat az kezdetnec igeie ott es masut, az hon a sent iras emlekezie az Istennek külső czelekedeti röl az teremtesben, nem öröktel foguan valo üdöt magyaráz, hanem annac az üdönec mi volt, kezdetbe mindeneknec előtte, az az, mikor meg semmi nem volna, akkor teremte rendele el az Vr Isten ezeket.

Es ha ember forgalmatoson vigyáz rea, meg nem találja az eges Bibliában sohol, hol az kezdetnec igeie öröktől foguan valo dologert vetetnec. Az ó Testamentomban azért az kezdet nem öröktől foguan valo üdöt, hanem bizonyos meg határozot üdöt igeiez. Azonkeppen az kezdetnec igeie az vy Testamentomban bizonyos napot es üdöt magyaráz. Mint sent Janos Euangeliomac első refében bizonyittatic.

A masodic teremtesnec a Chrüs által valo kezdett magyarázza, melyben a Christus az ó Euageliomat hirdette, mely az Atia Istennek vegese ferent az üdönec betelli csefében lótt az igi retet ferent, hog ő örecke valo aldomast hozná, az bűnő emberek nec, es az pokolbeli ördög nec az ő feiet meg rontana. Mikep-

VT MVTATAS.

Mikeppen azért Moses kezdetben iria hog az Isten teremtete ez vilagot, a külső vilagnac teremtetet üdő ferent mutatja meg: Azonkeppen sent Janos es a Christus orfaganac teremtetet az hi nek nec meg vytasat bizonyos üdőben, mikeppen lótt rendferint elő famlalia mikeppen Moses az külső teremtetet rend ferint magyarázza, meg mi nemű rendel es moddal lótt.

Hogy ket kezdet legyen es ez az magyarázat igaz legyen ekkeppen bizonyittiac sent Janos az ő első leuelenec első refében azt mongya, Az mi kezdetbe vala, a mit semünkel lattunc kezünkel tapasztaltunc es fülcinkel hallottunc azt hirdettiuc ti nektec.

Az eletnec igeiet az ember Iesus Christust lattac semőckel, f-tapogattac kezeckel, es annac tanitast halgattac, ez az kezdet né öröktől fogua volt hanem akkor mikor a Christus itt ez földön iart. es tanittot mikeppen sent Pal 1. Cor. 15. es Peter Apostal bizonyittia: Sz. Lukaczy az Apostaly czelekedetről irt könyunec első refében, es a Sidoknac irt leuelenec masodic refében, es azt a Chrüst kit lattanac semeckel ānac kezdetit magyarázza.

B ij

Masod-

V T M V T A T A S.

Masodszor negy Euangelista vagyon, szent Mathe Marc, Lukaczy es Ianos kettő ezec közzül a Chri-
stusnac születeset írja meg kettei kedig, az ő tanita-
sának, es czyoda tetelenec kezdetit, es mindenic
a kezdetnec igeien kezdi el az ő Euangeliumat.

De lassuc meg az vy Testamentomnac irasá-
ból mikeppen vetetic az kezdetnec az ő igeie.

Szent Lukaczy az ő Euangeliumnac kezdeti-
ben ezen igeuel el mikor azt mongya. Mikep-
pen mi nekünk meg mondattac, kic kezdetben se
meckel lattac, es az ő igeienec ki foglaltatoy vol-
tanac. Azont irta szent Lukaczy az Apostaly czie-
lekedetről irt könyvnec első részében, mikoron
Iesus el kezdene az tanitást es az czielekedést Ia-
nosnac keresztege vtan.

Azon könyvnec masodic részében a szent Le-
lec reaioc álla, mikeppen mi reankes kezdetben
ez meg mondott helyekben az kezdetnec igeie
semmikeppen nem verethetic öröcke valoerth,
mert arról az kezdetről szól mikor Christus itt ez
földön kezdé tanítani es az pokolbeli ördög-
nec az ő czinalmanit rontani, es az sentslecc az A-
postalokra nem öröktől foguan hanem pünköszt
után állott. Azon igré talaltatic szent Ianosnac
maso-

V T M V T A T A S.

masodic, niolczadic, tizenötodic es tizenhatodic
részében, mellicből niluan vagyon, mikeppé ely
szent Ianos az kezdetnec igeieuel.

Bizonnial el almekoldhatic az ember ezen ho-
lot mindniaian az iras magyarazo tudos embe-
rec erre tanitnac, hog az iras magyarazasban ha-
sonlatos mondasokat kereszunc es ez keppen i-
rast irással magyarazzunc, honnet lótt legyen ez
hogy az kezdetnec az ő igeie magyaraztatot ó-
röktől fogua valoert holot egy kezdetnec igeie
sem talaltatic ebben az ertelemben hanem kü-
lőmben, es noha regtől fogua vac fokasbol be ve-
tetett, ez az magyarazat mind azonaltal hamis
mierthogy az irasban nem talaltatic.

Czyodalatoskeppen veselkednec az kezdet-
nec igeien mind regiec es mosthania Agoston
Doctör, kezdetben, az az, a fiaban, mikor Moses
első könyvenec igeiet magyarazza, kezdetben te-
remte az Isten ez vilagot, az az, az ő fiaban mikep-
pen őnnen maga szent Ianosnac niolczadic ré-
sében mongya, En vagyocki kezdetben sőtam ti-
nektec, Masodszor azon Agoston, harmadic es he-
tedic könyvenec mellicet a sct háromság felől irt,
a kezdetnec igeiet magyarazza az Atiaert kezdet

B iij

ben,

V T M V T A T A S.

ben, az az, az Atia, merth vő mond az Atia kezdetnélkül való kezdet. Azert mikor ſent Iános mongya kezdetben vala az igye erti az Atiat mostani időkhben fokban, mind Caluinus magyarázzac, az kezdetnec igeiet az közönfeges allatrol mert az az közönfeges allat ő nekic az Istenfegnec kezdeti.

A többi közönfegel ammint meg mondotuc a kezdeted öröktől fogva való dologert, magyarázzac, de meg ő közöttökis talaltatnac kic mint ei ő tlentet az magyaráz tot meg vetic, mint Theophilactus az regiec közzül, es az mostaniai közzül az Rodolphus Gualterus ſent Iánosnac magyarázatyában.

Bizonniatio volna ezth ^{tenacok} erőnunc es az iras-hoz minen magunkat ſabnunc: Mert az ket kezdetnec egybe való ſauarafa nagy homalioffagot hozot be az ania ſentegyhazban, es meg nem valasztotta az Attia Istennek kezdetben való czielekederit az ő ſianac az Iesus Chriftusnac czielekederitől, mert mikeppen az Atia Iſté olly Iſten honnet mindenec vadnac, ki kezdetben bölczien hatalmason es erőskeppé egyedül es ő magától mindeneket teremtet, mikeppen Iſaiaſnac negyvenötödik refében, es Hieremiaſnac tizedic, huſon-

V T M V T A T A S.

niolczadic, es ötveneggyedic refében iruā vagiō.

Azonkeppen az ő ſianac minekunc meg adafabán, es annac tudomanianac ki ielentefében, es egyodatetelenec ki feiezefében kezdet vagyon, Mert a Prophetac mindniaiā azt az vtolfo időre, es azoknac betelliefitefere helhezteretec. Mint Iſaiaſnac 2. refében, a Sidoknac irt leuelnekes masodick refében iruan vagyon, mert hog az eggyetléc egy vr kinec altala mindenec vadnac, hog ő altala es az ő igeienc hatalmaſſaga altal mindenec megépüllienec a meg romlas vtan, Es mindenec megallapoggyanac, es az Iſtennec haragyanac meg emeztefe ellen meg tartafſanac: ezek nec a Chriftusban, es a Chriftus altal vagyon kezdetec es bizonios időbe lőtenec.

Valaki ezeket eſebe nem vefi az kezdetnec igeiet erőſackal vonſa, es olly magyarázatot tezé mely az irasnac, foliaſabā nem talaltatic, hog ſemmit ne ſolliac a nag ſurſauarrol, melliet ez igenec hamis ertelme az ania ſentegyhazba be hozoth, mert ez ket kezdetet ertelemnélkül magyarázni, nem egieb hané az egeſ derec ſent iraft meg homalioſſitani, az ket teremtetſt külsőt es belsőt tagadni, az ő es vy Testamentō között való külömbſeget meg vetni, ket Adam között es ket elet

V T M V T A T A S.

és halál között semmi valasztást, nem tenni Christusnac az ő orfogat es abban hozzané való io te tement nem erteni.

Ha meg értiük mi vegre fent Ianos írta az ő Euangeliomat niluabbá it meg bizonyittatic mert Euangeliomnac huszadic részben azt mongya. E zec kedig meg irattattanac, hogy higgyetec hogy az Iesus Istennec fia legyen, es hiuen az ő neuebé az őrc eletet vegietec.

Ki legyen az Istennec fia fent Lukacznac első részben meg magyaráztatic, a fent az mi te töled sülettetic Istennec fianac hiuattatic, az egy fianal ki sülettetett, süz Mariatul ki tulaydonnac es egyetlen egy nec mondattatic, mas fia az Istennec ninczen hat az Euangeliomnac mind kezdeti, mind az több része, czyac erre az Christusra, es en nec az ő czelekedetire mutatnac.

Ha rend szerend fent Ianos Euangeliomnac első részben az igyek nec foliaffat meg lattiut ezé bizonyittatic meg mert minec vtanna az Euangelista az Iesus Christusnac meltofagarol Istenni hatalmaffagarol sokot irt volna, nagyobbocat nem mondhatt ő felőle hanem hog, tellics kegyelemuel es igaz mondassal.

Valaki

V T M V T A T A S.

Valaki talam kerelkethetted volna az ő bizonyfagtéle felől ez az oka miért kerestelő Ianosnac ez bizonyfogat elő hoza, es ő felőle azt mongya hogy viaual mutatta meg ezt az Christust es bizonyfogat tot felőle hog ez az Istennec barania ki el nőtte evilagnac büniet. Kerestelő Ianos a lat ható Christusról a Marianac az ő magyuarol az Atia Istennec egitlen egfiarol téfén bizonyfogat, miért kedig az Euangelista az ő besedenec es valastetellenec bizonyfagara hofa be kerestelő Ianosnac az ő bizonyfagetelet niluan hat azon Christusról fol es azont bizonyittia kit az Euangelista az ő Euangelionac kezdettibe magyarázot meg ha kedig kezdettiben Euangeliomonac fent Ianos né azonról fol a kiról a kerestelő Ianos hat ket Christus uagyon, De lehetetlen hog kettő legyen, azért vgyan azonról fol es arról téfén bizonyfogat.

Hogy az egyetlen eg Christusról az Atia Istennec az ő fiarol Marianac az ő magyuarol es ebbé való üduőzítő hitről kiben az őrc elett minden hiuők nec adattic az iras folion ekeppen bizonyittatic meg.

Az attia Isten magas menyből fent Mathenac

G

harma

VT MVTATAS.

harmadic, es tizenhetedic resében, Ezt a Fiát aia la minekünc es erről môngya hog kedveli őret es hogy es által bekelt meg mi velünc es kie ebben hiñec hogy kedueffe ő nala, es az őrec elettet ad gya ő nekic.

Ettől az atia Istennec az ő bizonyag tetelötől el nem tauostannac az Apostoloc es, mert mikép pen az Apostoli czelekedetről irt könyunc 13. resében iruan vagyon minden ki hisen ez által igazultat meg es Pal Apostol az Galacziabelie nec irt leuelnec masodic resében, mi az Christus Iesusban hittünc hogy meg igazuliunc.

Mas üduezitő hütt ezenkül ninczen mikép pen Pal Apostol Acto. 26. bizontia e Christusba valo hüt tistit igazit üduőzit miképpen Peter az több Apostolok al egy etemben bizontia a Conci liumbon az Apostoli czelekedetecről irt könyu nec tisenöttedic resében.

Ez az hütt melyre az Istennec gyülekezetti e pitetet es melyről Peter Apostol tanu bizonyagot tesen hogy a Christus ki fogantattot sent Le lektől es születet szüz Mariatul hogy a legyen az elő Istennec fia ki ert ő bodognac mondattatic, e mellet gondold meg minemü niluan es vil gos beseddel

VT MVTATAS.

beseddel sőt sent Ianos az ő első leueleben erről valaki hisi hog a Iesus Istennec fia Isteneb marad es az Isten ő benne, Valaki hisi hogy az Iesus le gyen a Christus Istentől születet.

Ennec az hütt nec predicalassara valastattot Pal Apostol a Romabieleknec irt lenelenec első es tizenhattodic resében, ezert az hüttet kőnier ge Christus vrunc hogy Peterben meg ne fogyat koznec miértünc kedig halalanac iraian hog eb ben meg maradgyunc Christus vrunc kedig őn nen maga valaki engemet lat es hisen en benné az őrec elet adattatic ő neki.

Ezert az hüttet fenuede Chrüs vrunc ő ma ga halalt miért hog azt móda Istennec fia vagioc en, ezen vallasert holtanac meg a sent Martyro moc es oly szeretettel őtattac ki az ő veretec miért hog az Istennec fia es ő erettec es az ő üdueflegecert febittet meg, a masodic semely felől soha vallast né töttenec es vg mint esmeretlenbē né hittenec.

Touabba s. Ianos mikor a kezdetben az éber Iesus Christust magyarázza hog né azon külső te remtesnec kezdetiről szollion a mint Moses, niluā vagyon ebből mikor azt môngya, Az Törüeny Moses által adattot, az kegyelem, es az igaz

VT MVTATAS.

Tag Iesus Christus által, mert ha az ő törvénybeli
czielekedetéről, és az kezdetről akart volna föl
ni tehát meg nem választana a Iesus Christust az
ő törvényben lótt czielekedetéről.

Hogkedig ezeket nilyuabban meg erthesűc,
rend szerent é czielekeket meg kel magyaráz-
nunc.

Leg előser milegien az ő es vy vilagnacterem-
tese.

Ket felefületes.

Ket Adam,

Ket elet.

Ket halál.

Ket feltamadas.

Ket kerniülmetelkedes.

Ket Ierusalem.

Az ő es vy Testamentomnac az ő külömb-
segek &c.

Ket fele teremtes niluan mutattatic meg, az te-
remtesnec igeienec az ő tulaydonlagiba es az te-
remtesnec az ő rendiből.

A külső teremtesről Mozes első könyuenec el-
ső részében így föl: Kezdetben teremte az Isten
mennyet es földet. Harmadic részében: Terem-

te az

VT MVTATAS.

te az embert az Isten. Esaiasnac negyuen ötödíc
részében: En egyedül vagyoc, es en kiüölem mas
ninczien, ki menyet es földet teremtettem. Jeremi-
as Prophetanac izedic, es ötuen eggyedic részében:

Az belső es lelki teremtesről, auag az vyonnan
valo teremtesről. Szét David Psalmusanac 50. Tif-
ta fünet teremczy en bennem en Istenem. 101. re-
szében, Az nepki teremteric dicziri az vrat. Szaz
harmadic Psalmusban. Bocziafd ki az te lelkedet
es teremtetnec. Esaiasnac hatuan ötödíc részében:
Ime en vy eget es feldet teremtec: vgyā ottan, Te
remtem Ierusalemet en őruendetelsegemet. Szét
Peter masodic leuelenec harmadic részében. Mert
ők szabad akarattic serint nem tuggyac, hogy az
eg es az föld az előt volt, vizből igeienec általa, al-
lapattatuan melly világ az vizben elborittatuan
el vesé. Az egec kedig, kie mostan vadnac es az
föld azon igenec általa vadnac helyheztetuen, az
itiletre az tűznec tartatnac az Isten teledek nec ve-
sedelmere.

Szent Iános latafarol irt könyuenec, huszon egy-
gyedic részében, Es lattec vy eget es földet, mert az
első egy es föld el mulec.

Ez egnec es földnec vyonnan vao teremtes-

C iij

nec o-

VT MVTATAS.

nec oka a nagy bontakozas es fertelmeztetes, ki
lött a kegyo miatt, mind menyben mind földön,
es mind Paradiczyomban, a tisztatalan lelelek nec
tarfaagabol, az eg meg fertelmeztet, azonkeppen
az földes meg ferteztetett az eg mert az Istennec
angyaliban es talakatott bün es vetec mindiob-
nac negyedic es 19 reseben iruan vagyon.

Az nap a bod az Czellagoc meg ferteztettene
es meg homaliolsitatanac, el annira hogy porra
kel lenniec, mint minekünc, es az tűz nec miatta
meg emesterniec: Sőt inkab az pokol, az halal es
minden nyaualia ő általa hozatatot be.

Ezeket hogy meg viczya, anag vonnan terem-
tzye ielent meg az Christus vy eget es földet te-
remt, meg vvtan es vy teremtet alatnia teuen,
mi vagyunc az eget kiket vyonnan teremtet. Ef.
43. 51. 65. ha hatuan hatodic reseben, es az hit nec
igassaganac predicallasa. Az menyorsagnack kö-
zelgetesene hirdetese sent Mathenac husonegy-
gyedic es husonötödíc oeseben.

Innet vagyon hogy keresztele Ianos mikor el
kezdene tanitafat ezt monda, tarczayatoc peniten-
tiat

VT MVTATAS.

tiat mert közelget az mennyek nec orsaga, Es mi-
kor Christus vitunc önneen maga az Apostalo-
kat el bocziatana az tanitasban, mikeppen sent
Mathenac 10. reseben, Szent Lukaczynac 9. ir-
nan vagion az heru tanituaniokat kedigezen pa-
ronczyolattal erefte el. Szent Lukaczynac tyze-
dic reseben. Innet vagyon hogy Pal Apostol az
Christus által vyonnan valo teremtesről foluan
vyonnan valo fel epitesunket. es Istennel valo
meg bekelesunket magyarázza es ketfele terem-
tet allatakról fol.

Lasuc meg rend ferent erről valo bizonsago-
kat, az Ephesom varosbeliek nec irt leuelene el-
ső reseben meg ielentuen minekünc az ő akarat-
tianactitkait az ő ingien valo io akarattia ferent,
melliet ő magaban el rendelt vala, tudni illic hog-
a tellies idő nec ki folgaltatataban fel epitene min-
deneket az Christusban kie menyben es földön
vadnac.

Ez igekben sent Pal rend ferent meg mutat-
tia, az Christus által mennieiek nec es földiek nec
valo teremteset, ne egyeb nec leni hané Isténel va-
lo meg bekelesunket ved esedbe az igeket.

Istennel el reitet titoc volt ez hogy az pokol-
beli

V T M V T A T A S.

beli ördögöktől mindenekre behozotromlás felépítettessék Ez kedig legyen az tellies üdönec kifizoltatásban, az az, az Christushoz mi nekünk megadásában, Míkeppen Pal Apostolónnan nia ga magyarázza Gal. 4. Mikor eljőne az üdönec tellies volta el bocziata az Isten az ő fiat ezt az üdőt a Prophetac neuezic vtolso napoknak míkép pen Isaiáknac másodic refében: Az vtolso napokban az vrnac hazanac az ő hegye el kesítetett minden hegyeknectetein, es mindé halmoknak felette fel magasztaltatic. A Sidoknak irt lenelenec első refében: Sockeppen folt az Isten a mi ariainknac regenten a Prophetac által, a mostani üdőkben kedig folt az ő fiának általa, Legy először azért Pal Apostol, az ideiet mutattia meg ennec az vyonná valo teremtesnec azoknac kic menyben es földön vadnac.

Másodszor ki feiezi, milegyen a menyben es földön valo teremtes, egybe valo gyűtesnec meg bekeltesnec neuezic az Istennel mert, a bűn, a pokol az halál, a ki feiünkéféggic vala, es melliecnec meg holtunc vala abbol meg szabadituan, es az ő menieci fent Attiaual meg bekeltetuen, vyonnan teremte, es egybefedegete, hogy ő tagiai legyűnc, es
ő benne

V T M V T A T A S.

ő benne elyűnc, míképpen fent Ianosnac első es tizedic refébe magyaráztatic, hogy ő benne legyen az élet, es azért iött hogy életűnc legyen es bősegeffen legyen.

Azon leuelnec harmadic refében vedesédbé Pal Apostolnac az ő befedet, ennekem kedig, ki minden fentec közzől legkisseb vagyoc ez kegyelem adator hogen az poganoc közöt hirdessem a meg vizsgálhatatlan Christushoz kazdagfagit, es mindeneknec vilagoson eleikbe agyam, mely legien az titoknak kifizoltatása, mely eleitől fogva el reitetuen volt az Istennel, ki mindeneket teremtet az Iesus Christus által, hog ki ielentessec a fejedelmeknec es hatalmasoknak mennyegben a különbképpen valo Istennel bölczesége az üdőknek meg határozása ferent, mellieket miuelt a Christus Iesusban a mi vrunkban.

Leg először az őhiuatalliat magyaráza Pal Apostol, tudni illic, hog ő az Istennel kegyelmességből a poganoc közze valasztot predicator míkép pen ezeket bő befeddel magyarázza az Apostoli czelekedetről irt könyvnek 9. es 26. refében. Másodszor az ő könyvegenec auagtanításának, sumaiat mongya meg, tudni illic, az Christushoz
D meg

VT MVTATAS.

meg vizsgálhatatlan kasdagfagit: es az el titkolt re-
fefelet a Christus által, mellet meg az Angyaloc
menybe nem tuttat azt ielencze ki, kit az atia I-
sten öröktől fogva ő magában el vezetett volt
hogy az üdönec be telicfiteben mindeneket az
Christus által teremczen.

Azaz külső teremtes negy ezer eferendouel az
előt meg lőtt, es az Angyaloknal niluan volt de
ez az teremtes Christus által valo meg bekeltetes
az pokoltól, es halaltól valo meg szabadulas, a ne-
peknek egy arant valo kegyelemben be foglalta-
tasa, az Christus által, ez bizonyial az titoc mely
meg az Angyaloknak is a kor adatot tuttokra hog
kedig ez magyarazatnac az ő igazsaga iobban ki
mutattassac. Azon Pal Apostolbol bizonyityuc,
mely masodszor küldet Corinthusbelieknek leuele-
nek ötödik refében ezkeppen fol.

Ennek ok aert haki Christusban vagyon, vy te-
remtetett allat az regyec el multanac es imc minde-
nek vyac lőttene, mindenec kedig Istentől vad-
nac ki minket magaua meg engezteld az Iesus
Christus által.

Mi lehet niluabban ennel, vy allatoknac teré-
tőienec mongya lenni a Christust, es az teremtes
milegyen aztes niluā ki feiezi, Mert istennel valo

VT MVTATAS.

meg bekeltetesünket magyarazza, es bizonyial
ez az igaz teremtes hog az halaltól életre, a bün-
ből igazsagra, es Istennel minden iauaynac refe-
fulefere a Christus által vitetunc.

Azonkeppen ha sent Palnac a Colossa varos-
belieknek irt leuelenec első refet meg lattiuc, né-
gyebet magyaraz ennel, a Christusnal ki az ő ve-
reuel meg valtót minket, azt magyarazza, Arrol
mongya hog az lathatatlan Istennel lathato kepe-
es tükere. Erről mongia hog mindenec kic meny-
ben es földön vadnac lathato es lathatlanoc, min-
denec ő általa, es ő rea valo tekintetben vadnac
teremtetue mindenecnek előtte ő vágó es ő általa
vadnac mindenec, es ő az Istennel gyülekezetinec
feie első feletett az halottak közzől.

De lassuc meg rend szerint ez igeknek magara-
zattiat Leg elős az mongya, az Isten szabadított
meg minket a setetsegtől, hatalmassagától, es be-
vitt minket az ő szerelmes fianac országában, Az
vy testamentomnac az ő czelekedetiről fol, ez
az oka, hog a több hyueckel egyetemben neuez-
őnnen magat, az setetsegtől hatalmassaga a-
nagy az ordognac az ő czelekedety az Chri-
stus által töröttenec megh az Vy Testa-
men-

VT MVTATAS.

mentomban, mikeppen fent Iános niluan bizo-
nitia, ezért ielent meg az Istennek fia, hog az ör-
degnecczelekedetit meg roncza, nem hog örek-
től fogua meg rontotta volna. Erről iouédült Mo-
ses hogy az asoniatnacs magua meg rontana az
kigyonac feiet. Azon Christust magyarázza fent
Iános első leuelenec, negyedic refében, mikoron
azt mongya, hog testben iót, nem test küüül, vagy
test elót, hogy az Antichristusnac hamis veleke-
deset meg rontana, ki az test elót valo Christus-
rol gondolkodic.

Mikor azt mongya hogy az ő fíanc orfagabá
vytbe: eleg niluan mutattia meg, miczoda orfag
legyen ez, es mikor kezdetöt a menniek nec orfa-
ga melyről Christus vrunc es az ő tanituan bi-
zonlagot tesnec, hog köselget a meniek nec orfa-
ga. Es senki mennyek nec orfagaban be nem me-
het, hanem az ember nec fia ki menyekben va-
gyon.

Ezt a Christusnac orfagat es az ő birodalmat
a Prophetac vgy mint iouendöben iriac meg, mi-
keppen Esaiasnac tizen egyedic refében. Jeremi-
asnac husonharmadikban. Ezekielnec harmincz
hetedikben. Szent Dauid tizenkettödíc enkebē.

Az An-

VT MVTATAS.

Az Angyal kedic fent Lukacznac első refében
azt mongia: Es az vr Isténnek é fületöt gyermek
nec, az ő attianac Dauidnac, fekit agya (nem atta
öréktől fogua) es vralkodic öreke (nem vralko-
dot) hogy kedig Pal Apostol az ember Christus-
rol folyon a következendő igiec meg bizonitiac.
Christusban vagyon valczagunc az ő verenec al-
tala. Latod hogy mas Christust nem mutat, hanē
azt, ki veret ki ontotta, es annac altala szerzöt val-
czagot minekűnc, mikeppen az Apostolnac min-
den irasi meg mutatiac. Az Apostoli czelekedē-
tről irt kenyunc husonhatodic refében ezt mō-
gya Istennek segítsegeből é napiglan itt aloc, bi-
zonlagot teué mind kiczinnec mind nagynac hog
semmit nem predicalottā azonkűüül. hanem an-
mit a Prophetac montanac, es Moses, hogy iouen-
dō a fenuedédō Christusrul ki első, ki az halotay
bol fel tamattaknac hirdette az vilagossagot. Az
előier küldöt Corintusbeliek nec irt leuelenec 2.
refében. Semit nagyobnac nem alitoc lenni, mint
hogy hirdeffem a Christust: azt kedig ki meg fezi
tettet. Ez az mi valczagunc, es iduesslegunc, es mi
egyetlen egy közbe iaronc, Thimoteusnac irt el-
ső leuelenec masodic refében. Es az lathatatlan

D iij

Isten;

VT MVTATAS.

Istennec az ő kepe mert ez, ſent Ianoſnac őredic reſeben a ſerzetes Sidoknac azt mongya vala: A ki engemet el boczatot az en atiam tanubizonſagot tőt en felölem, az ő ſauat ſoha nem hallotatoc ſem az ő abrazattiat auagy kepet nem lattatoc, es az ő beſede nem lakozic ti bennetec, mert ti annac nem hiztec kit ő el boczatot ő magat mongya Iſtennec abrazattianac lenni, kit az Atya el boczatot, mind ha azt módana: ha az en beſedemet vennemec es hinnetec en bennem, né heaban kerkednetec auall. hogy eſmeritec az Iſtent, es lattatoc őtet, mert en vagyoc az lathatatlan Iſtennec lathato kepe es tükere, a vagy, amint ezen ſent Ianoſnac tizen negyedec reſeben iruan vagyon, Aki engemet lat, az en atiamat lattia

Az ember Ieſus Chriſtus az lathatatlan Iſtennec lathato kepe es tükere, mert ez az ő menici ſent attianac akarattiat tanituan, es annac az ő czelekedetit meg tekelluen, ez abrazatot es kepet ki mutattia vala az ő io voltat, irgalmaſſagat, es minden kegelmeſſegert meg azoknac es, kik nem kiuanaiac vala, ayanla. Mellickből ama latha-

tatlan

VT MVTATAS.

16
tatlan Iſten meg eſmertetik vala, mert az czelekedeti vala ezeket ő benne.

Ama lathatatlan Chriſtus, amaſodik ſemil a haromſagban: amint a Sophiſtactanitnac, ſemmi keppen nem lehetet a lathatatlan Iſtennec lathato kepe es tükere, mert a, ſem né lattator, ſem czelekedetinel az ő attianac abrazattiat ki né feiezte.

Ezt, a lathato ember Ieſus Chriſtuſt, maſut az iras, az attianac mi voltanac belliegenec monga lenni. mert ama lathatatlan Atia iſten, a lathato ſuban ielent meg. Alathatatlan, az lathatlanban, meg nem ielenthetik: mert az abrazatnac, auagy a kep nec mindenkor on lathatonac kel lenni.

Következik minden teremtet allatoknac elſő ſülette, az az, fellieb valo, es meltoſagob. Azonkeppen a patriarkac, a Sidoknac irt leuelenec tiſenkettődic reſeben. Elſő ſülettek nec neuettetnec. Dauid királ, noha ſületteſe ſerint az ő attiaſai köſül leg vtolsob: elſő ſülette nec mondattatoc a meltoſagert, Az ő enekenec niolczuan kilenczedic reſeben. Azonkeppen Izraélnec az ő nepe, Ezdras negyedec könyuenec hatodic reſeben. Eſaiacnac tiſen negyedec reſeben. Elſő ſülette a ſegeniec közt: az az, mindennel ſeginbek.

Ieremi-

VT MVTATAS.

Ieremiafnac harmincz egyedic refében, Ephraim mondattatic első fületetnec, hol ot kedig, né Ephraim az, hanem Manasses volt idő ferenet.

Szent Iános latafarol irt kenyuenec harmadic refében, á Christust, Isten nec teremtet allattinac kezdetinac neuezi, az az, mindennel meltofogobnac. A Romabeliek nec irt leuelenec niolczadic refében, Első fülettetnec az atiafiac közet. Mint á niaynac első fülettei mondattatnac, á kic iobbac: Moses első kenyuenec negyedic refében.

E Chrüs altal, ki az ő verenei valczagot ferzet mi nekünc, mögiahog mindenec vadnacterétetuen, kic menyben es földön vadnac, lathato es lathatatlanoc, kiraly fekec, birodalmoc, hatalmassagoc: es hog ő mindenek nec előtte vagiő, es minde nec ő altala allapadnac meg, es az ania fentegy haznacteretnec feie legyen ő.

Az vyonnan valo teremtesnec, á Christus altal czelekederekről fol, kic az vy testamentombá löttene, az ő verenei ki ontasanc altala, miképpen Pal Apostol masodfor küldet Corintusbeliek nec irt leuelenec ötedic refében magyarazza.

Ha ki á Christusban vagion, vy teremtet allat az, A regiec el multanac, ime mindenec meg vyultanac, Ime,

VT MVTATAS.

14
nac. Ime, vy es ő teremtet allatokat neuei, Es hogy mindenec meg viultanac: vtanna veti ez igeknec, Ezeckedig mind Istenből vadnac, ki min ket maganac meg égeftelt á Iesus Christus altal, es minekünc á meg engeftelcsnec ki folgaltatafat atta, tudni illic, mert Isten vala á Chrüsban maganac meg engeztelue vilagot. Mikeppen teremtetöt vionnan ez vilag á Christus altal, ezec az igec magyarazzac meg.

Hogy ezek nec vtanna kedig Pal Apostol Christusnac az ő meltofogat, es fel magastalafat mindenek nec felette elő famlallia, es külemb külemb neueckel ekesiti, ezeket mind az ő menniei fent attiatol vötte, vgyan ezeneket kedig famlallia elő, az Ephesum varosbeliek nec irt leuelenec első refében: Az Isten á Christusban az ő hatalmat ki ielentette, ki őtet fel tamasztotta halottaiból, es helihezette őtet mennyekbē az ő iobiara, minden birodalmoknac, es hatalmassagoknac felette, minden vrasagoknac es neueknec felette, meli neueftetic nem czac ē vilagon, hanem az iöuedőben es, mindeneket labai ala vetet, es őtet feiül rendelte mindenkeppen az gyülekezeten, meli az ő betelliesitese, ki mindeneket mindenben betelliesit,

E

Ime

VT MVTATAS.

I me mikeppen a Christus mindeneknél melto-
fagosb, es mindeneknél előtte: es mikeppen alla-
padnac meg mindene: ő általa: es mikeppen ren-
deltető: hogy mindeneknél feie legyen, kirallia,
vra, es gond viselőie mind addig, míg az halalt la-
bai ala veti, es minden ellensegit, a birodalmat az
Istennel az ő attianac meg aggya. 1. Cor, 15.

Hallode hogy itt is nevezetnek hatalmassagoc,
birodalmoc, vrasagoc, ielen es kővetkőendő vila-
goc, es mindene: kic menyben es földön vadnac,
kiknél ő feie, mindene: ő alaya vertenec, es ő al-
tala hozatatanac az első alapatra. Ez igecnél előte
ez en leuelben Pal Apostol azt mongya, hogy az
telles időnél ki solgaltatásban ő sue vinne, auag
egybe gyutene mindene: a Christusban, mind
azoc kic mennyben es kic földön vadnac. Né mo-
gya a menniet es földet: hanem ackic menyben es
földön vadnac.

A Colossabelieknél irt leuelenec első részében
ahol el kezd a Christusról, ezt mongya: Mely a-
lathatatlan Istennel kepe, minden teremtető alla-
toknál első főlete, mert ő általa, es ő reia valo te-
kintetben vadnac mindene: teremtetuen, mellyec
menyben es földön vadnac, lathato, es lathatatlanoc
auag kiraly fekec, auag vrasagoc, auagy birodal-

VT MVTATAS.

18
moc es hatalmassagoc, es ő mindeneknél előtte
vagyon, es mindene: ő általa allapadnac meg: es
a gyülekezetnél testenec feie, kezdet, es első főle-
tő az halottac kezzől, hog ő legyen fő mindene:
közvet, mert ez volt az attianac akarattia hog min-
den tellieffeg ő benne lakofec, es ő általa minde-
neket meg ongeztele ő maganac az ő keresztene-
verene: általa, meg bekeltetve azokat kic meny-
ben es földön vadnac. A ki ez igieknél foliasara
gondot visel, könnyen, es ebbe veheti, hog az vtolso-
igec, tudni illic, hog ő általa, meg ongezteltesse
es meg bekeltesse mindene: kic menyben es
földön vadnac: Magyarazzac meg az előliaro, i-
geket, tudni illic hog ő általa vadnac teremtetve
mindene: kic menyben es földön vadnac.
Pal Apostolnál onnen maganac magyarázattiat
meg nevesed, mert ez igeket egienlő ertelbe ve-
si, meg bekeltetni, meg ongeztelni, teremteni, meg
epiteni, egybe gyuteni. vöd esedbe eztis, hog nem
a menyne: es a földnél teremtetet tulaydonittia a
Christusnál, hanem kic menyben, es földön vadnac, es
hog sem ne legye, mely ő általa meg né epittető:
ez az oka miért ő mindeneknél feie legie, meg az
angyaloknakis. Col. 2. kinél általa mindene: es meg
allapadnac: mert sem az ő feienelkül meg né al-
hat, meg a Christus ő maga es, kinél feie az Attia:

VT MVTATAS.

Isten, ammint ſent Pal első Chorintusbelieknek irt leuelenec tizen egyedic refében írta. Sem a giu lekezet, mert annac feie a Christus Sem az aſon- iallat, mert annac feie az ő ferie.

Annakokaert mikeppen az attia Isten a Chri- ſtusnac feie, es mindeneknec felette vagyon es Christus felet, Azonkeppen a Christus minden teremtet allatoknac feie: mindeneknec felette va- gyon, es az Istennek teremtet allatinac kezdete. Apo. 3. Ő nala nélkül, vgy mint ſeünc nélkül ſem mit nem mielhetünc, mikeppen önne maga bi- zonittia ſent Ianoſnac tifen ötedic refében. Min- denec közet ő fő, mert ő neki hatalom adatott mind meniben mind földön, es ſenkinec ő előtte vagy ő vtanna: es ſük ſeg hog mindenec az ő la- bai ala veteteffenec, nem czac ellenſegi, hanem meg, az halál es, melliet ezen kiüül ſenki meg nem győzhet. Erre ez vy teremteſre nez az Gala ciabelieknek irt leuelenec hatodic refében ime mondas. Semmi nen haznal a Christusban, ha- nem az vyonnan teremtet allat. Az Ephesum va- rosbelleknek irth leuelenec maſodic rezében azt mongya: Teremtetünc a Christusban io czeleke- detekre hogy azokban iariunc. vgyan ottan mi-
kor

VT MVTATAS.

kor a Sidokrol es a poganokrol azt írta, hogy a kettőt egy vy emberre teremtene, bekeſſeget ſe- reſuen es mindeniket Iſtennec meg engeztelne a kerezte fanac altala. Ime azon egy dologrol emle- kezuen, es iruan kettőnec egybe valo teremteſet meg bekeltetefnec, meg engezteſnec neuezi: mert eſec az igec egy ertelemben vetetnec Pal A- poſtaltul.

Peter Apoſtal, első leuelenec első refében: vy- onnan ſült minket elő reminſegre, az Ieſus Chri- ſtusnac fel tamadaſnac altala. Az vyonnan valo ſületesen erti az vy eletet, es vyonnan valo ter- emteſt.

Ezen mondatatic az Ephesum varosbelieknek irt leuelenec negyedic refében, az vy emberről, mely Iſten ſerint teremtetőt es nem az ő Adam- rol melyből kiuantatic hogy ki öltezzünc: Azon keppen az vy teremteſre valoc az igeretec az vy ſünc teremteſeről az vy leleknek teremteſeről az my belső tagainkban melly az Christus által leſen.

Ha kedig valaki kerdene mikeppen epittete- nec fel es bekeltetenec meg az Angyalok az Iſtē- nel holott azoc ſemmit nem vetkeztenec nem ſü

E üj

köl

VT MVTATAS.

kölköttec Istennel valo meg engeztelesnelkül a-
nagy meg bekelesnelkül.

FELELET. A Christus ki mindé bűnnelkül
volt az ő feienelkül, az atia Istennelkül nem volt ő
tőle búkseg, hog meg kenetesséc aian dekokkal be-
telliesitesséc igazgattasséc batorittasséc lelekben,
neuekeggiec bölczesegeben es ideieben, menyuel
inkab búkölköttenecc főnelkül az Angyalockic a
Christusnac, tekelleteffegheöz né hasonloc, es az i-
ras niluan mongya hog az Isten előtt ninczenec
veteknelkül, es az artatlan ő előtte nem artatlan.

Ha mi kic nem verkezűnc Adammal, Adam-
mal, egyetemben bűnűsűc vagyunc, mirt nem tu-
laydonittathatnec az első angyaloknac eseti ezek
nec es miképpé mi nekűnk es a mi első, atianknac
az ő verkectulaydonittatic.

Ha finte az modgyat nem ertiűc miképpé lőtt,
az angyaloknac Istennel valo meg bekeltetefek
eleggyűnc aunal meg, hogy az Heb. 9. ez adatic
előnkben hogy az mennieiec es meg tiztitattanac
a Christus verenecc általa. Ha finte né ertiűc, meg
mikeppen lőtt az Angyaloknac Istennel valo me-
gybekeltetesséc, azonkeppen nem tugguc mikor
es mikippen, teremtettenec az angyaloc, es mikor
estenecc el, nem cziuda hat, hog az ő meg bekeltete-
fec, felől es hog a Chrūs azoknakes feiecc legiecc ke-

VT MVTATAS.

űeset tudunc, mert rőuideden emlekezie az iras
felőle. Az embernec az ő eseti inkab es niluabbā
magaraztatuc meg azokaert ēnec az ő fel epitesse
es vilagosbā adatic előnkben az irasbā, mert eze-
ket, tudnunc fockal hasnosb es búksegessb hog né
mint a méieknec fel epetesset es meg bekeltetefet.

Summa.

Pal Apastal ez igecken az ember Iesus Chrūsrol,
sol, melynec vere volt erről kezdi el es az husa-
dic versben erről a Christusrol kinec vere vag. ő
vegezi el, hog lenki az Christus kiűl, kinec vere
volth mast ne gondolion, vagy ebben valot
vag ez előt valot mely Christus mikeppen vy A-
dam: Azonkeppen az vy Testamentomnac köz-
be iarioia nem az őnac azonkeppen mindenec ő
általa meg valtattanac teremtettenec, meg engez-
tettenec meg epittettenec, mind kic menybē es
földön vadnac, Az vy Testamentom alatt, a ma-
fodic Adamnac általa vizontag lelekben meg v-
iulonc es vyonā teremtetűnc, miképpé az első A-
damnac általa test ferent arra az etre búlettet-
tűnc. Azokaert miképpé az ő Testamentū am az el-
ső terettest egiedül az Attia Istēnec rulaydonittia,
az őkeppé az vy Testamentóban, az vionnā valo

VT MVTATAS.

teretes az Atia Istennec es a Christuſnac tulajdo-
nított. Mert ű az vr ki által mindenec vadnac
es melyben, es ki által az Atia Isten hatalmaskép-
pen czelekedic. A Sidoknac irt leuelenec első re-
fete ha meg lattiuc ennel egiebet nem találunc, La-
fuc meg rőuideden az igeknec foliaſſat.

Az Isten sokſor es ſockeppen ſolt regenten, az
mi atiainknac, az Prophetac által, mely Isten a ſét
haromság, nem mert es nem ſol az ő Testamen-
tomban, hanem az az kit Moſes őtődic könyuinec
hatodic reſeben elő hoz Hald meg Iſrael az te v-
rad Iſtened egy Iſten, kit Christus vrunc ſent Ia-
noſnac niolczadic reſeben meg magyarazot.

Az tő Iſtentec en Atiam az, az az, Iſten
mennec földnec teremtoie a mi vrunc Ieſus Chri-
ſtuſnac ſent Atia a ſolt az ő ſent Lelkenec általa,
Mely lelek az Christus lelkenekis mondattatic,
es ſolt az Prophetac által.

Masodſor inniet ez niluan vagyon hog az ha-
rom Iſtent nem magyarazhatni itt, mert vtan-
na veri ſent Pal ez vtolſo napokban ſol taz ő fia-
nac általa, ha amot az Iſtent erted az háromrol
az Atiarol, Fiuról es ſent Lelekről, inniet hat az
utolſo űdőben ki ſolt a negyedic leſen.

Miczo-

VT MVTATAS.

Micyoda Fiu ez es mit czelekedet az atia Iſte
ő általa, a kőuetkezendő igekben meg magyaraz-
za, a Fiu ki által az vtolſo űdőben ſolt az ember
Ieſus Christus, mikeppen őnnen maga ſent Pal a
Galatiabelieknek irt leuelenec negyedic reſeben
magyarazot, mellet az Angyal ſent Lukacznac
első reſeben eckeppen mondot meg, es a mi te-
tőled ſülettetic ſentnec es Istennec ſianac neuez-
tetic, hogy az ember Ieſus Christus legyen ez az
Istennec fia ezec az igec mutatiac meg mellet
mindeneken örökőſe helyheztetet. Amaz öröc-
ke valo Iſten, es az öröcke valo fiu ki egyenlő az
ő Attiaual. Az Antichriſtuſnac az ő ertelme ſerét-
nő helyheztetet örökőſe mert ő magatol valo I-
ſtē, es bir mindeneket mint az Attia ſenkitől ſem-
mit nem vőtt, es ſenkitől nem helyheztetet ő ſol
azert az ember Ieſus Chriſtuſrol ez által teremtet-
te a vilagot, es amaz első vilag negy ezer eſtendő
uel az előt teremtetett imez teremtes penig az v-
tolſo időkben lőt mikor az ő ſianac általa ſolt, I-
mé miczoda teremtes ez meg magyarazza Pal A-
poſtal az Ephesumbelieknek irt leuelenec maſo-
dic, a Corintusbelieknek őtődic reſebē. Az Ephe-
ſom városbelieknek első es harmadic reſeben, a

F

Coloſſa

VT MVTATAS.

Colossa városbelieknek első részében, mint oda fel
meg hallad, Innét vagy on, hogy Esaias Propheta
ezt az Iesus Christus áiouendő vilagnac attianac
neuefi ez Esaiasnac, ötven egyedic részében ő fe-
lőle azt iouendültetti hog az ő igiet az ő saian
helyhezette, mikeppen az vy Testamentomban
fent Ianosnac tizenegyedic részében őnnen ma-
ga meg vallia azige ket kiket en foloc nem eny-
mec hanem az en atiamé ki engem el boczatot.
Ezt a Nazareiabeli Iesust mőgya az ő fenyenec di-
czősegenec lenni, es az ő mi voltanac, beliegenec,
az ő hypostasisanac a mint a Görögbé vagy on, az
az ami az Isten ő magaban mindenestől fogua,
annaé ki raifolasa es eleuē kepe belege fol ott az
ember Iesus Christusrol: es anyeban Isté es ez ige
hog sem semelt sem allatot ne iegyezzē niluā mut-
tati meg ezen leuelnec, 3. es 11. részében.

Harmadikban ezkeppen fol. Christussal reše
fultunc, hog ha az kezdetit az Hypostasisanac, az ő
mi voltanac a fundamentonac alhatatafon mind
negig meg tartiue, az ige hypostasisit uetteti a fun-
damentoniert, mellien epitetuen vagyunc, az az,
a ki fő dolog a mellien az egez epület meg al, az ő
keppéveteti, a Corintusbelieknek irt leuelnec,

9. rész

VT MVTATAS.

22

9. részében, kedig ezt mongya az hit pedig remín-
kedő dolgoknac hypostasissa, az az, fundamento-
ma: mert az hitnek hypostasissa, fundamentoma a
Christusrol valo igeretec, mellichöz hittet ragaz-
koduc es bizoniossac vagyunc hog az Isté ezeket
meg tekely lelki semmel lattiue es el hifuc.

Es az ő hatalmas igeiue mindeneket meg
tart, Auagy a mint fent Pal fol a Colossa városbe-
lieknek irt leuelnec, első részében, mindenec ő bé-
ne allapodnac meg mikeppen az első teremtesbē
mindenec az Atia Istennec igeiuec altala lőtte-
nec, Azonkeppen most ez vy Teremtesben, hog
mindenec őfue nem romolnac mindiarast es az
Istennec igassaganac haragiatol meg nem emez-
tetnec, ezec a Christus altal es az ő igeiuec hatalma-
ssaga altal vадnac. Mert mindeneket az Atia ő-
neki adot es mindenec ő birtokaba vадnac, mi-
keppen Pal Apostol az Ephesus városbelieknek
első részében bizonittia.

Nem fűnöm meg halat adnom ti erőttetec,
meg emlekezuen tū felőletec minden kőniergesē
ben, hogy az mi vrunac Iesus Christusnac Istene,
amaz diczősegnec Attia aggya tū nektec az böl-
czyesegnec lelket, es az meg ielentesnec az ő
F ij esme-

VT MVTATAS.

esmeretire, hogy á ti elmetek nec sémci, meg vila
gosittassanac, es erczyuc meg mi legien á mi hiuata
lunknac reminseget. Es az ő kazdagfaginac diczō
seget, az ő öröksegenec á sentsébe, es mely legyen
á nagfagos hatalō az ő ereienec mi bennunc kit
hifunc az ő hathato, erōshatalmanac, melliet ő
ki ielentet auag meg mutatot á Christusban mi-
kor őtet halottaibol feltamastotta es helyhez tet-
te az ő iobiara menyben minden birodalmacnac
felette erősegek nec, es hatalmassagocnac, es vrasa
goknac, es minden neuek nec á kic neueztet nec,
nem czia ez vilagon hanem meg az iouendōben
es mindeneket az ő labai ala vettet, es őtet hely-
hezette felyül mindeneken az ő gyülekezetiben
mely ő teste, es betelliesitese melly mindeneket
mindenekbe betelliesit.

Mi legyen es mely igen naglegyen á Christus,
es az ő igeienec hatalmassaga, ez igekben Pal A-
pastal meg ielenti, el annira á mint meg mondot-
tuc, á mikeppen az első teremtesben, az Istennec
igeienec hatalmassaganac altala mindenōc lōtte-
nec, azonkeppen immar á mi vrunc Iesus Chri-
stusnac altala mindenec meg allapattanac, es meg
tartatnac, el annira, mincvtanna az Atia Isten
minde-

VT MVTATAS.

mindeneket ennec az ő fianac adott, es minden
hatalmassagat vionnan ebbe őttōtte, es ez által ki-
mutatta, Es őtet mindenek nec felette helyheftet-
te, mindenec immar enged nec ő nekie es őtōle vi-
feltet nec, mikeppen az Euangelistac bizonittiac
hog az ő lelkenec ereienec altala az őrdōgōket ű-
ste ki parancziolt á felek nec, es egyeb tengeri ha-
boknac es engettenec őneki mellien mindenec
el almelkoztanac, monduan kiczoda ez hog meg
á tenger, es á felec enged nec ő nekie.

Rōuid befeddel mindenec kic vadnac az ő ha-
talma ala vettetenec, es fűkseg hog az ő igeienec
hatalmassaganac altala igazgattassanac mind ad-
dig mig minden ő ellenfegi az ő labai ala vettet-
nec, es vralkoggiec mind addig meg vege lesen,
az vtan őnnē maga es az ala vettetteflec á ki ő ne-
ki az birodalmat atta hog amaz eg ő magatol va-
lo Isten, minden legyen mindenekben, Ezekből
meg erthettiuc immar mi legyen, es ő igeienec ha-
talmassagaul mindeneket tamason hogy le ne-
dōllienec, es meg ne emistessenec az eg Atia Istē-
nec igaz haragia miat.

Kōuerkezic immar ő magaban, auagy ő maga
által tisztitast serezuē á mi bűneinkből, auag á mi
bűne-

VT MVTATAS.

bűneinkről, ulti amaz magasságbeli felleget az ő iobiara a miközbeiaro Christusunknac ki egy-
test eg ver mi velunc, es mindenbe hasonlatos mi
hozzanc a bűntől meg valua, ennec az ő ereie es
harható czelekedeti magyaráztatic itt ez helien.

De mikeppen kel ertenunc hogó magabá, vag
ő maga által lóttene ezec meg holott az iras mid
ezeket az Atia Istennec masuttulaydonittia, kő-
niú est meg ertenunc. Cziac az irasnac folasanac
moggyara viselliunc gondot az Atia Istentől va-
dnac ezec vg mint az eggietlen eg kut főtől, mert
az mondatic az irasban egyedül DE V S ex quo
omnia, Isten kitől es kiből mindenec vadnac, De
a Christus eggyetlen egvr ki által mindenec vad-
nac, a czielekedetnec moggya es rendi imez, az a-
tia Istétől vg mint eg kut főből mindenec vadnac
es mindeneket ad az ő sent fianac, a mi vrunc Ie-
sus Christusnac minec vtanna immar ő neki atta
tulaydon őue, es ő magatol mondatic lenni, Ezt
Christus vrunc ő maga magyarázza meg sent Ia-
nosnac őtődic refeben mikor azt mongia, Mikep-
pen az atiabán ő magaban az elet vagyon, a kep-
pen atta az ő fianac es hogy onnen magaban le-
gyen, es minden a ki az en atiamc enim, es a kice-
nimnec őue.

Holott

VT MVTATAS.

Holott immar ezec vg rendeltettene az Atia
Istentől, es ez az hatalom adatott a Chrúsnac főt
inkab az Istentől fereztetett, auag adatot, mine-
kunc sentegunkre, valcziagunkra, es meg igazu-
lasunkra, hat immar ő magatol es ő magaban va-
gion immar az meg tistitasnac az ő ereie, mert az
ő testet atta ez vilagnac eleteiért, es az ő tulaydon
veret ontotta ki a mi bűneinknec boczanattiaert
mert a mi vruc Iesus Christusnac vere tistit meg
minket, a mi bűneinkből.

Ez mi nekunc nagy vigasztalásunkra vagyon
hogá mi meg romlot testünkbe kesittett a fel-
epites es a melyben az engedetlensegert az halál
reac ki arradot azoba lott az engedelé es azhalal-
nac meg rólása, Rom. 5. Heb. 2. niluá bizonittatic.

Innet erthettiuc meg minemü refesülesunc le-
gyen minekunc a mi feyunkel a Christussal es mi
keppen otóle mindenec reanc arradnac es az ő
benne valo hitnec általa mi belenc oltattatnac,
mely gyönierüleges legyen az, az atiafufag, az
közörökösseg, mellieth az iras minekunc, az
Christusban előnkben terieft es az tagoknac
az ő feieckel, az Christusnac iauait nem ertic
valakic az ember Iesus Christust, a masic funacto
kianac

VT MVTATAS.

kianac mongyac lenni, auagy az mint ők az de-
iakban folnac, Organum Diuinitatis, Filij.

Ki legyen az, az ki a tisztitást mi velte, meg ma-
gyarazza a ki menybe ment, es a magassagbeli I-
stennec iobiara ult, hog mi közbe iaronc es fő Pa-
punc legyen, mert a mikeppen hetedic resebémő-
gya: ha itt e földön volna ingien fő papunc sem le-
hetne, es az ember Iesus Christus mely igé fel ma-
gastaltatot, minden angyaloknak felette es mely
nag neuy adatott ő nekie, mikeppen a Philippi va-
rosbeliek nec irt leuelenec masodic resebén niluā
bizonittia Pal Apostol, es ekeppen egybe vetuen
ötet az Angyalokkal es minden teremtetett allatoc-
kal meg mutattia hogy mindenek nec felette ma-
gastaltatot az Atia Istentől, es Istenne tötte, biro-
dalmat adott ő nekie minden ő fele tarfai között
ötet fellieb kente, es az mint sent Ianosnac harma-
dic resebén magyaraztatit nem mertec ferint ha-
nem, tellieskeppen adatott ő nekie a lelek, es an-
nira magasztaltatot fel hog ő ebben az ő lelki or-
szaganac kezdetiben. melyben a pokolbeli ördög
nec feiet meg rontotta a földet fundalta es az ege-
ket hogy vy földnec es egnec teremtoie legyen, ő
mikippen az elöt Isaias Propheta ő felöle meg iö-
uendölte

VT MVTATAS.

uendölte volt. Ha valaki ez magyarazattal meg-
nem eleget, melliet en igassagnac valloc lenni,
es az irasnac foliasabol vötnec es ez ige ket a re-
gi teremtesre vonni akarna, könnyien azon ige-
nec foliasabol meg gyözetetic, mert arról a Chri-
stusrol fol, melly sentvedet, meg holt es menybe
ment.

Hog az en befedemet azért erről eg summabā
beköfsem azt a Iesus Christust vallom, mellyről
a Prophetac irtanac es meg mondottac hog aldā-
do lesen a nepeket, es meg rontia az kegyonac
az ő feiet, es ezeket az mi Christusunc az vy Te-
stamentomban szerzette meg, mikor a niomorult
embereket testi es lelki niaualiagbol meg fabadit-
tia vala es különb különb fele iockal meg aian-
dekozza vala, meg bocziatuan ő nekiec az ő bü-
nök, es adá az ő benne hiuők nec az örök életet
mindenkhöz meg mutatuan az ő kegyelmesse-
get, es azokhoz kic őtöle ingien sem keuantak, es-
zeket meg tekeluen, a mi Christusunc, ő altala az
atia Isten mindeneket meg vyt vala, mint maso-
dic Adam altal ki meg eleuenitő lelecre adatatot,
es mind az iöuende vilagnac Attia altal a mipep-
pen Esa. 9. resebén ötet neuezi, ez altal mindene-
ket meg

VT MVTATAS.

ket meg vyt vala, es teremtvála, egybe sdegeti vala, az mi megrólot vala, es ő benne minket ő magaua meg engeftel vala. Ioan. 1. Colloff. 1. Ephes. 1.

A mit az Antichristus talalt hog ő külső meny nec es földnec teremteie volna. es mindenec á kic abban vadnac, hog azokat á Christus teremtettenec volna semmi iras nem mongya, sőt inkab ellenzi, es niluan bizonittia hog az ő Testamentomba mindenec az eg atia Istentől teremtettenec, ki az ő Testamentomban á Prophetac által ezt kialtatia en egiedül miueltem ezeket es nem mas enki vüllem, Az vy Testamentomban kedig, hog mindeneket á Christus által czielekedett az Attia Isté ki mindenkoron azt kialtia ennem vagyoc egyedül, hanem azen atiam velem vagyok, es az elő atia czelekedig en bennem.

Ennec oka imez, mikor az Isten hat nap mindeneket teremtettenec volna es mint az iras mongya mindenec io volnanac á bűnert meg atk ostatec á föld az halál minden niaualiaual egyetemben be hozattatec, mely niaualiaknac meg törefeiert, es az őrdőgnec minden czelekedetiuel egyetembe meg rontafaert bocziattatot, á Christus nem azért hogy

VT MVTATAS.

hog azokat kiket az Atia Isten semmiből teremtettenec, hog azokat masodfor teremteie, es hogy ezekben hűvé ő el iart, á mi vegre ez vilagra bocziattatot az Euangelistac meg bizonittiac mert az vakoknac semeit meg vilagositia vala á sűke tek nec fűleit halloua tefi vala az nemaknac niellet á köteltől meg szabadittia vala, az meg hol taknac eletet ad vala, es az niaualiakbol mellicket á bűn reanc hozot meg szabadita meg boczatua bűnöket es arra á kepre melyre teremtettenec vala fel epitote soholt nem oluassuc, hog á Christus semmiből valakinec semet fűlet kezett labat auag valamit effelet teremtettenec volna hanem czia azok kik immar teremtettenec valanac es meg romlottanac vala á bűnec, es az polbeli őrdőgnec általa ezeket epitti vala fel, es meg gyógyittia vala.

Azonkeppen senkit földből nem teremtettenec, miképpen az Isté Adamot kic kedig porra, es földelöttenec vala, azokat vizontag fel tuggya vala tamastani, mert miképpen az elet az atiaiban vagio azonkeppen attá á funakes hog ő benne legyen Ioan. 5.

Sőt inkab enel küffebbeket sem czielekedett á külső teretesbé mellicket az ő atia czelekedett, vizből czinala bort né semiből kenieret mas kenierből,

VT MVTATAS.

mellieknek allattiat az ő menniei ſent Atia terette vala hog meg bizonitana hog ezac ő legyen egyedül ki ſemmiből mindeneket teremtet ki-
nec tiſteſſeget otalmazta, es az ő neuet magafal-
ta kit mindenkoron annac egyedül vallot lenni,
Matt. 11. Lucæ 10. Matt. 19. Mar. 10.

Az Atia Iſtennek külső czelekedetit az iras te-
remteſnec neuezi, a Chriſtus által pedig vyonná
valo fel epiteſünk et es teremteſnec neuezi, a cze-
lekedetnec haſonlatofſagaert, mert mikeppen az
Atia Iſtentől mindenec teremtetten ec es meg
romlattanac az bűnnec miatta. Azonkeppen az
Chriſtus által vyonná teretennec, ez az oka mikor a
Chriſtusfelől ſol az iras az Atia Iſtent D E V M
ex quo omnia, olly Iſtennek neuezi honnat min-
denecvadnac, de az Chriſtuſt oly vrnac ki által
mindenecvadnac, es ſoholt nem mongya őtet a-
zon teremteſnec, mert ez kettő, az fő ok es kut fő
külömböz attol ki által a meg mutattatic es ki ie-
lentetic.

Hog kedig ekeppen ket ſele teremtes legyen
es meg valaſtaſſec eggye a maſiktól az irasban, az
ket ſele teremtet allatoknac allapattia es meg mu-
tattia melyeket az Iſtennek igeie niluan ielent.

Az maſodſor küldöt Corintusbelieknek leue-

VT MVTATAS.

lenec ötedic reſeben, nemde a Chriſtusban vion-
nan teremtetett allatokrol ſole? a Galaciabeliek-
nec irt leuelenec hatodic reſeben. A Chriſtus Ie-
ſusban ſem a kőrnülmeteles, ſem a kőrnülmete-
letlenſeg ſemmit nem haſnal hanem az vyonná
teremtet allat.

Az Ephesoni varosbelieknek irt leuelenec ma-
ſodic reſeben, hogy kettőt teremtene ő magaban
ſol a poganoknak az Iſtēnec orſagaba a Chriſtus
által beveteleről melyben vyonnán teremtes va-
gyon es meg bekeltet a Chriſtus verenec ki onta-
ſanac altala.

Ezen leuelnec negyedic reſeben, azt mongya,
hog az regi ő embert le veſſűc es az vyban őltőz-
zűnc fel mely Iſtē ſerent teremtetet ſentſegbē es
igaz mondasban, kerlec laſd, meg a Romabeliek
nec irt leuelenec hatodic reſet. Colof. 3. Heb. 12. a
ket Adamrol kedig a Romabelieknek irt leuele-
nec ötedic, es a Corintusbelieknek előſör küldet
leuelenec 15. reſet.

Vedy eſedbe atiamfia kereſtien a ſent irasnac
ſoliaſſat, ket teremtes, ket teremtet allatoc, ket te-
remtet allatoknac ſűletefe: külső keppen teſt ſe-
rent az mint ſűletetűnc elſő, de maskeppen kel-

VT MVTATAS.

fületetuen, mert ha valaki vyonnan, nem fület-
tetic menyeknec orsagaba be nem mehet, a mile-
lekből fületet lelec, sent Pal előfer küldet Corin-
tusbeliek nec 4. reſeben, azt mongya hogy az
Caristus Iesusban ő fülte őket. Szent Peter első le-
uelenec első reſeben inti a keresztieneket hogy ol-
lianoc legienec mint az vionnan fült gyermekek
a külső fületeſről hasonlatosságot veuen, a bőlse-
ről ſol Iakab Apasztal leuelenec első reſeben, az
vilagosságnac atia ſabad akarattia ſerét fült min-
ket az ő igeienec igaffaganac általa, hog az ő ter-
tet allatinac neminemű kezdeti legyűnc.

Touabba ket fele neueleſről es eledelről gya-
korta emlekezic az iras az honnet ket fele elet, es
ket fele halál kőuetkezic mikeppen Christus v-
runknac tanitaſabol ſent Ianoſnac őredic reſeből
niluan vagy on ez igikben Bizonnial bizonnial
mondom ti nektec el iőt az ora es most vagy on
mikor a meg holtac az Isten ſianac ſauat meg hal-
liac es kic meg halliac elnec nem az teſti halálról
es eletről ſol hanem az lelkiről mert a teſti halál-
ról emlekezic az kőuetkezendő igeikben mikor
ezt mongya, ezen ne czudalkozzatoc, mert el iő
az ora hog mindenec a kic a koporſóban vadnac
meg

VT MVTATAS.

meg halliac az Isten ſianac ſauat es ellő iő nec mi-
kor azt mongia a ki hiſen en bennen nem koſtol-
lia meg az halált nem a teſti halálról ſol hanem a
karhozatnac az ő haláláról, Azonkeppen hog azt
mongya hog az hiuecnec eletec leſen a lelki hit al-
tal valo eletről kel ertenűnc.

Hog kedig ezeket vilagofaban meg ertheſűc
ſűkfeg tudnuc hogy mi mindniaian meg holtunc
es el karhoſtunc, ſőt inkab ebben az halalbā ben-
ne fületűnc az Iſtennec ſentenciaiaert, mely Mo-
ſes első könyuenec maſodic reſebē iruan vagion
valamikor chendel a meg tiltott ſianac gyűmel-
czeben halálnac halálauál kel meg halnad, holot
azert mindniaian bűnben fogantattunc es fületet-
tűnc Pſal. 57 az halálban es karhozatban fülette-
tűnc azert termefetűnc ſerint mindniaia meg hol-
tunc, az az, az halálnac ſentenciaia ala vetettűnc.

Ez a halál mikeppē a teſti es, czyac alom az vűc
Iesus Chriſtnac es azoknac kiket abból fel akar
ſerkenteni ſabadon az ő Euangelio manac ſaua-
ual meg tekeli, ekeppen ſol Pal Apasztal, Ephe. 2.
Mikoron meg holtatoc volna az bűnec miatta
meg eleuenite tūtőket a Chriſtuffal es fel tamaſtra
es ül-

VT MVTATAS.

és ülteté tűtöket mennieghen a Christus Iesussal,
 a kic a Prophetaknac irasira figyelmetesec, és ek-
 be vehetic hogy a külső testről vót igyeket a lele-
 kre visic, mert ennec az ő halálában neminemű
 hasonlatosság vagion a külső testnec halálával E-
 sai. 26. részében. A te holtaid elnec es az meg öltec
 feltamadnac, serkennietec fel, es diczirietec, kic la-
 ktoc az porban, es negyuen eggyedic részében. Ne
 fellietec kik meg holtatoc Israelből. Azonkeppen
 erczied am az meg holt Ezeckiel Prophetanal va-
 lo tetemeket, mert azt mongya a Propheta, Ezec
 a tetemec mind Israel nepee Test serint olly igen
 meg nem holtanac vala azok, hogónnen magok
 azt mongyac a mi teteműnc meg farattanac. Za-
 charias a koporsóbanes halálnac arniekában ü-
 lesnec nevesi.

Ezekről az iras gyakorta emlékezik az többi
 közőt, sent Pal a Romabelieknek irt leuelenec ha-
 tódic részéb, es sent Iános latafarol irt könyvne-
 hetedic részéb, ket fele halálhoz elő, ez mi legyen
 es mikeppen legyen erczűnc meg az irasbol.

Mind az első es második halál, Adamnac az ő
 vetkeből következött de külömb moddal es ren-
 del Adamnac az ő vetkeből mindenekre, a testi
 halál

VT MVTATAS.

halál es épokol megrontatnec mikeppen azon la-
 tafrol irt könyubé sent Iánosnac iruan vagyō en-
 nec a testi halálnac oka a bűn, es az őrdőgnec az
 ő hatalmássága, Innec következik az vtan az őrdőc-
 ke való halál, es mely az vtolso itéletben az Isten
 telenekre es hiterlenekre következik mely mind
 testeknec, mind lelkeknek halál anac módatatic,
 es mely meg nem boczattatic.

Mind az ket halálnac czelekedetti va-
 gyon az honnet eredettet vesen, az első halálnac
 czelekedetti, a meg tiltot fanac gyűmölczenec c-
 tele, melyből az halál következet. A második ha-
 lálnac külömb külömb fele gonof czelekedetti
 mellicc a lelket meg ölic, e lelki nagy őrdőc halál
 nac mondatatic Adamnac az ő vetkeből vagyon
 az első halál mely a testi ebből az haragnac edény-
 re következik a lelki halál kic kesitettenecc a vese-
 delemre es a Christust es az ő iouait nem esme-
 ric, minden a ki a Christushoz nem megyen az ha-
 lálban marad, eltekbe meg mostes meg holtanac
 valakic a kegyonac esmeretiben elnec es nem az
 atia Istennec esmeretiben a Christus által kic ke-
 dig a Christushoz iarulnac az halálból az életre
 mennec Ioa. 5. Ezt az első halált az vtolso itéletbē
 H meg

VT MVTATAS.

még rótiá a Christus, es mindeneket abból az halalbol fel tamaszt. De a masodic halal vralkodie az Istenteleneken kik nec az örök tűz az ördög ec cel egyetemben kesiteter

Mindenic halalbol valo fel tamadaft es előnk be tamasztia az iras, erről emlekezie Pal Apostal az Ephesom városbeliek nec irt leuelenec ötodic refében, serkeny fel a ki alosol, kely fely halalad bol es meg vilagossit a Christus ez a fel tamadas melyben az hit nec altala a Christussal a kereszteseg ben fel tamattunc, mellyre tekintue az Istennec lel ke közönségel sol a Christus fel tamadasarol Ose as Prophetanal ket nap vta meg eleuenit minket es harmad nap vtan fel tamaszt, ez a mi Christu- sunkal valo fel tamasztasunc meg lör eczer, de na ponkent leßen, mikor az ő igeienec altala napon- két fel serkent, az mint Christus vrunc mongya, Bizonnial mondom tinektec a ki az en befede- met hallia es hisen abban ki engemet el bocziator az örök eletet vesni nem iő a karhozatban, hanem az halalbol az eletre vitetet.

Mikeppen az test nec fel tamadasa közönséges örök eletre, es az örök halalra, azonkeppen az E- uangelium által fel tamasztas es közönséges es ket fele

VT MVTATAS.

fele tanituaniokat tamaszt feleiokat es gonosfokat, mikeppé a Gyalom mely io es gonosf halokat eg arant vonson be, nem hogy ez e gyalazat, es az halal az Istennec igeiben volna, hanem az halga tokban, melliet Christus vrunc az mag vető nec peldaiaba meg mutat holot azon eg magnacket fele földet tulaydonit az io mag io földben esec, es az io mag a gonoz földben esec. Gonosf föld ec kic cziac ideig his nec, es az haborusagnac ideien el alnac.

Fel tamasztatnac a gonosfoc nem azért hogy al hatatosoc legyenec hanem azért hogy a valasztot- takat kesercziec, mikeppen Pal Apostales előser küldöt Corintusbeliek nec leuelenec tize eggedic refében bizonnita kic a Chrúsnac neueket attac hi uatalokban elő mennec, de fűkség hogy hason- lasoc es eretneksegec legyenec, hog a valasztottac ki ielérteslenec, azonkeppé. Ianos első leuelnec ma- sodic refében, mi közzülunc iőttenec de nem mi közzülunc valoc, de sockal niluabban, az Aposta li czielekedetről irt könyunec husadic refében.

Tamadnac ti kösületec ragadozo farkasoc kic nekemellie a niaiat, latode hog az Euāgelium al-
H ij talta-

VT MVTATAS.

tal tamasztatnac fel de fidalomra hogy sokakat el hiteffenec, Azonkeppen a Philipi városbelienek necirt leuelenec harmadic részében, Sokan iarnac es Christus kereskenec ellenfeji. Im hallod hogy fel indittatnac az Euangeliomnac predikallafara mert ezt neuzei Pal Apostol itt iarsnac de az ön- nen karhozattiokra kik nec az ő vegyec vesede- lem, mineműec valanac Hymenæus, Alexander es Philetus Mert ezek nec vala hitőc mind azon- altal el szakattanac, effelec mindniaian az hamis Prophetac kic az Euangeliunac hirdetefekort ta madnac fel kikről sent Mathenac 24. részében, ta madnac soc hamis Prophetac es sokakat hitet nec el. A masodszor küldet Tymotheusnac leuelenec masodic részében a nagy hazban (erti az Isten nec gyülekezerit) soc edenec vadnac kesitetuen ne- melliec tisteflegre nemelliec kedig gyalazatra. fēt Ianosnac hetedic részében, kic az Euangeliomnac predicioianac általa fel tamasztattanac nag sokā el szakadnak az Christustól, de az Apostol oc alha tatoson meg maradnaceffelec azokis kic a Chri- stust vyonnan meg fēsitic Heb. 6.

Ezekről elmelkeduen az irasnac igaz ertelme re valo tanusagot vegyuc esünkben es meg otal-
mazzuc

VT MVTATAS.

m azzuc magunkat hog az Antichristussal egyetē be az irast Szacba ne buttassuc, mert a külömb se melyek nec es harom teremő Istenek nec az ő ha mis velekedese, masonnat nem tamadot, hanem az irasnac hamis magyarázattiból, Hog azért a Babiloniai fogfagból mi meg szabadulhassunc es az irasnac igaz fo liasat ez ertelmet esünkbe vehet- sūc es követhessūc, rend fērint ezeket vegyuc es- sūnkben.

Első a sent irasban kettőre kel neznūnc, Első a mi mondattatic Istenhöz valo kepest masodszor mi mi hozzanc emberekhez a kik nec az Istenből mikeppen lelekben az Istē előt bizonyitassac meg mikeppen testben külső czelekedetekben az em- ber előt, Isten előt az lelki dolgokban a bölcseseg bolondság Rom. 6. 1. Cor. 1. 2. 3. Az emberek előt es a közönfeges élet nec rend tartasaban, io es has- nos ez fel magasztaltatic a Salamontól.

Azonkeppen iob halat ad az Isten nec es dicze ri az ő ellenfejinec gonoszsagat Istenre valo tekin- tetben, ki őtet meg latogatia es proballia, Istenre valo teki nt etbē io, a czielekedet, vizontac ember re valo teki nt etben gonos mert vetkeznec az I- stennec paranczolatia ellen, ne ölly. ne orozz.

H ij

Azon

VT MVTATAS.

Aonkeppen az Istentelen Sidokn-e czelekede-
ti a Christusnac halakra valo arulasokba, Io, mert
az atia Istennec akarattia es a mi üdvössegün-
c te kikerit meg, de nem io az emberekre valo tekin-
terben, mert bün es nagy vetec az artatlanokat el-
arolni es halakra itiltetni.

Vizőtagfoc tiltattatic meg az Istennec törvény-
ben mi reanc valo tekinteterben, mely meg enget-
tetic Istentelre valo tekinteterben meg tiltatic mi re-
anc valo tekinteterben az irilet, a karhoztatas, az es-
kies, de mikor az Isten mi benünc az ő saianac
lelkenec általa. Itel esközc karhoztat, meg enget-
tetic, ionac es igaznac itiltetic, miképpen ez az A-
paltaloknac peldaiaban előnkbe tamaštatic es
meg bizonittatic 2. Cor. 1.

Masod külömb külömb fele mondasoc talalta-
tnac az irasban, kic a külső emberre neznec, ne-
melliec penig a belsőre miert hogá kettő ő maga-
ban ellenkezc fűkseg hogaz irasban es nemine-
mü külső keppen ellenkezes talaltassec, Ekeppen
immar azon eg ember halandonac halhatatlan-
naciambornac es gonosnac eleuennec es holtnac
neuešteric holot effele ket ellenkező termesű
legyen lathato es bünös test lathatatlan es igaz le-
lec

VT MVTATAS.

lec Istentől sülettetet, es ekeppen azon eg dolog-
rol ket fele ellenkező módasoc vadnac kic mind
azonaltal igazac az ő ertelmekben. Ient Ianos el-
ső leuelenec harmadic refeben es Euangelioma-
nac 11. refeben. a ki Istentől sülettet, meg nem hal-
hat es nem verkezhetic vizontac az ember egye-
bet nem tud hanem cziac verkezni, es meghalni,
mindenic igaz, noha latatnac mint ha ellenkezne
nec, mert az első igaz a lelki emberről, a masic ke-
dig a testről, azonkeppen keresztienek nec az ő ele-
tec itt vilagon nem egyeb hanem erőcke bünről
valo megremüles felelem, iaygatas, keserűseg so-
morusag, niaualia niomorusag es halal mint Phi-
lip. 2. Psal. 2. 5. 28. 55. 144.

Vizontag a keresztienek nec eletec vigasag ör-
cs minden io, Esai. 8. 30. 32. 51. 55. Hier. 31. 32. min-
denic igaz azon egy emberről eggic a testről ma-
sic a lelekről.

Azonkeppen a mi fönkről az Christusról ket
fele mondasoc talaltatnac, lelekben fel epittetuen
az Atia Istentől hatalmasag, mindenhatóság
meg aiandekofratuá egyenlő az ő attiahoz mert
iobiara ültetec, kisseb a menyebé az ő attiatól vő-
te azt az hatalmat birodalmat es vrasagot nem
hogy

VT MVTATAS.

hogy eggye semely az Istenfegben egyenlő volna az atia Istennel, a másickedig emberfegben kisebb de maga nem két Christus legyen az őfue, eggye fulesnec vtanna, hanem egy, emberi alom es iras kiüöl talaltatot, mert ninczé mas Christus azon kiüöl ki fogantatot fent Lelektől, es fületet füz Mariatol.

Harmad az vy es ő Testamentom között való külömbseget, meg ertheni es meg tanulni, nag vilagosságot ad az egez derec fent irasnac, mert Isten az ő Testamentombá abrazatban sokot folt es czielekedet mellie az vy Testamentomban külső keppen es abrazatban el vetettec mind ama fohadakoza foh, győzedelmec külső kazdag sagoc es testi ioc, mellieket az Isten Mofesnec ez Prophetaknac általa igert mert immar ezec mi be nunc lelekben bizonyittatnac meg es mind ezeket a Christus által igaz hitben nieriuc meg sockal nagyob bőfeggel hogy nem mint ők külsőkeppen. Mierthog ez harmadie czikell felette igen fukfeges, a fent irasnac igazan valo ertelmere, erről bőfegesben iroc, es az irasban ez rendet tartom. Elsőben neminemű külömbsegeketh mutatoc meg az ő es vy Testamentom között, Másodfor
hogy

VT MVTATAS.

hogy a törünyben az testnec igassaga volt holot az Euangeliuban a leleknec igassaga vagyon, harmadfor hogy az ő Testamentomban a czielekedetnec igassaga az Euangeliomba penig az hitnec igassaga legyen. *Az elsőről.*

Minemű külömbfeg legyē az ő es vy Testamētō között fent fahas Euangeliomanac első refében meg mutattic ez igekben. A törüin Mofes által a datot a kegyelem es igassag Christus által mit akar ezigeckel, az arniec Mofes által, az igassag Chrüs által, a törüeny es az arniec a Mofes által cziac meg mutatatot, de a kegyelemes az igassag a Christus által vgyā meg adattatot, veghöz vite tet, es be telliefitet.

Minemű törüeny es kegyelem kedig a Moifesnec törünie, az halalnac törünie, a bünne az ő hatalma es erőfise. A Christusnac kedig az ő igassaga mindeneftől fogua valo kegyelem es irgalmassagnac mondattatic mert ingen valo io akarat, es io akaratbol valo aiandekinac velunc valo közlese mellieckel meg vilagosit, igazgat es meg diczōit, oly kegyelem mely minket a büntől meg szabadit, es ingien meg igazit fent Lelket be-
I lenc.

VT MVTATAS.

lencöntnen menniek nec orfagat, es az örökele-
töt nekünk adgya.

A Sidoknac ideieben nem volt az vyonnán fű
letes nec feredőie, mely menyek nec orfagara fel
tamaftotta volna őket, en nec niluan valo oka va
gyon, mert a mi feltamadasunknac, es menybe
menesünk nec oka meg fel nem tamadt vala az
Sidok közzül egy sem volt, a Christus fűletes nec
előtte a menyek nec orfagaban, mert meg a Chri
stus meg nem adatot vala, kinec altala mi ő velec
egytemben bementünk, es megyünk a menniek
nec orfagaba. Mikepen őnnen maga bizonittia,
Ioan. 3. senki nem megyen menniegből ala fűllot es men
nyegben vagyon soha ő ben nec az fűsagra valo
meg vyto lelec nem volt, hanem a felelem alatt,
es fenytet alat tartattana Gal. 4. ő nek iec adatot
a fűlgalatnac lelke felelemre, minekünk kedig az
fűsagnac az ő lelke Roma. 8. Ez az oka miert mi
kialtunc bizodalommal mi kegyes Attianc, Az
Christusnac az ő el iőuetele czielekette mind eze
ket, Mert minec vtanna el iőt az hit nem vagyuc
immar a fenytet es mesterec alat, hanem bizonia
ual, Istennec fiaua lőttünk miert hog hittünk az Ie
sus

VT MVTATAS.

fus Christusban annac előtte gyermekek valanc
es mint fűlgac a mestertől igazgattatunc vala, de
minckutanna az üdő nec betelliesitese el iőt el bo
cziata az Isten az ő fiat melly a fűonallattul fűlete
tec, es az törüny ala vettetec hog a törünnec rab
sagatul minket meg fűabaditana, hog a fűuiua foga
dast vehetnőc, a Sidoc fűlgalnac vala az Istennec
a betű nec ohfagaban, mi kedig az lelek nec vilaga
ban Rom 7.

Ez hellen ket fele különbözest vegy esedben,
a betű nec es a lelek nec, az ohfagnac es vyfagnac,
az vyfag ez holot az vy Testamentő vagy ő az vy
Testamētő mindeneket meg vyt, es vy terēt al
latokat nemz 2. Cor. 5: Gal. 6. vy vilagot es terēt
mikeppē f. Iano nac 1. 3. re se ben vagy ő irua, ekep
pē fere te az Istē vilagot erti az hitte ket, es vala fű
tottakat, mikeppē Pal Apostal es bizonittia, Eph.
1. 1. Iohann. 1. re se ben. Azt mondom fiaim ne
vetkezzetec, de ha ki vetkezendic fűfűlőc vagy ő
az atianal am az igaz enge fűtelő Iesus Christus, ne
czac a mi bűneinkert, hanem az egez vilagnac az
ő bűneiert, niluan vagyon peniglen az 16. Psalm.
hog az Istentelenek nec neuet fűaiaba nem akaria
venni, es azoknac aldozattiat ne akaria kofolnī,
I ij sent

VT MVTATAS.

Szent Ianosnackedig 17. reféből, hog az hiuekert
aldozza önne magat hat itt è vilagnac az õ ige-
ie vetetic az hiuekert, kic è vilagon vadnac ez e-
gez vilagnac az õ bñciert, az az minden hiuek-
nec es valasztottaknac az õ bñökert kic vilag ke-
zdetitől fogua mind vegig lesnec.

Pal Apastal az Corintusbelieknec masodszor
küldöt leuelenec harmadic refében, soc külömb
segeket mutat mi közöttünc es a Sidoc között, leg-
először, mert a Mofesnec az õ törünie iratta tot va-
la kő tablara az Christusnac törünie Ieremiaf-
nac az õ törünie fűnec, es hitnec törünie, melly-
nec általa miért hog a Chrúst meg esmeritac, mind-
niaian Istentől tanittatunc, es az atiatol voniatat
uan tanoliuc meg a Christust.

Christusnac ez az õ törünie, es külsőkeppé va-
lo a mi fűnőnkbe nem irattatic be, hanem a bel-
ső leleleknec hatalmaual, ez hitnec az õ igeie Pal
Apastalnac es Esaiasnac mondattatic igazsagban
meg rövidített beszédnec mert rövid módon ada-
tatic abban előnkben, a mi meg igazulasunknac
es idűősségünk nec az õ fundamentoma.

Touabba Pal Apostal az meg mondott helien-
ielenti, hogy az tiz paranczolatoknac törünie,
az ha-

VT MVTATAS.

az halálnac es karhozatnac ki fogaltatasa volt,
az vetekert Imez kedig az életnec ki fogaltatasa,
ki semminemű vegezésekhez nem köteles, Am-
az a rabfagnac ki fogaltatasa Imez kedig az fa-
badfagnac amaz az börtűnec imez az leleknec.

Annakutanna őfue hasonlyttia az Moses Ab-
razattianac diczőseget az mi lelkűnk nec diczősi-
gehez. mikippen Mofesnec az õ orczaia údō fer-
ent fenlett, az tarsafagert meli ő neki az Istennel
vala. Azonkeppen az mi lelkűnc az mi belső tar-
safagunkert melly minekűnc az Istennec fiaual
vagyon, belsőkeppen mindenkoron fenlic.

Amaz a Mofesnec az õ diczősige czac külsőfue údō
ferét volt a mienk kedig az leleknec az õ diczős-
ge, melly tekilleres es öröcke meg marad mint a
Chrús abrazattianac meg változtatasa, mostā mē
niekbē öröcke fenlic, meliel mind Mofesnec údō
ferét es abrazatbā valo tarsafaga volt. Azőkeppé
mi nekűnc öröcke valo tarsafagűc vágō, midē ar-
niek es föld nélkül földel valo ő előtők hog a Chri-
st, abrazattianac diczőseget nē lathattac Illies az
Palastal be fedeze orczaiait. 3 Re: 19 Azőkeppé cze-
lekedec Mofesis Ex: 3. mely az vtannes meg az kő-
siklanak hafadekia általes Cziac az hatulso felet
I ij latta meg

VT MVTATAS.

meg mert annac az ő be telliesítete, az lőuendő ű-
döre nez vala, Exod. 33.

Mikor ezen Moses annakutanna az Israel fia-
nal űol vala, fōdelet vōt vala az ő orczaiaira, hogy
annac az ő feniesseget meg ne lathatnac mert az
tōruinniec belsō veleiet es titkat nem erthetic va-
la, űōr inkab Moses űnnen maga az ő orczaianac
feniesseget nem erti vala. Exo. 34.

A lelki ertelem ā kort be fedetett vala ā bōtū-
uel, meglen ā Christus által meg ielentetet, mikēp
pē Pal Apaűtal bizonittia mindeneűtōl fogua Mo-
ses az ő tōruenienec titkait, nem ertette iol lehet
arniekban es lelekben latta es hitte, hog ā Mēssi-
as ā Christus meg adattatic mikēppen az igiretnec
fōldet tauol lata de abban be nem mehette.

Gziak ā Christusnac adattatot, az irafoknac es
annac titkainac ki feiefese es magyarazafa kinel
Daviduac az ő koleczya vagyon, mi nekūnk ke-
dig mēsterūnc, meg nittia menyorsagnac kapu-
iat, es az ő űent attianac esmeretire vifen, Akkort
Moses be nem ment az igiretnec fōldere, auagy
az vrnac az ő niugodalmaban, de tauol latuan
azt es egyebeknec meg mutatuan meg holt, Deu:
3. 4. 25. 34. Az Iesus Christusra az igaz Iosuerē bis-
ta az ēbersknec be vitelet ā niugodalōba, Heb. 4.

VT MVTATAS.

Az Sidoc az ő tudatlanűagokert aldozatot tes-
nec vala, Leui: 4. azt ielentuen auual az Iűten-
neclelke meg azok az czelekedetec, es Ceremo-
niac voltanac, hogy ő nekiec az űenteknec vta
meg nem ielentetet, Heb. 9. Azokat ā Christus űol
gaknac neuezi, kic az ő vroknac akarattiat nem
ruggyac, minket kedig ő attiaűait es baratit kic ő
altala minden tirkoc felōl meg tanittatunc Ioa. 15.
keuantac amazoc, hog az ő mēstereket ā Christus
lathatnac, es halgathatnac mely ő nekic nē adatta
tot, minekūnc kedig kic eleitōl fogua el reitetuen
voltanac az Christus által meg ielentettenec, mi
keppen Pal Apaűtal es Christus vrunc ezt bizonit-
tia, Mat. 13. miert hog ē bizonioz azert mond min-
ket bodogoknac, hog ā mi űemeinc ollianokat la-
tnac, minemūeket űoc kiralioc es Prophetac kinā
tanac latni de nem lathattac. Lu. 10. hog ez vg lōt
egyeb okat nem adhattiuc hanem hogy volt az I-
űtennec kedues akarattia, hog az ő űianac el iōuc-
telenec altala azokat meg ielentenc, mellicc el fe-
deűttenec vala Matt. 11. es Eph. 3.

De mond hatnad hat ezeket ā Prophetac nem
lattake, es nem ertettekē?

Felclet.

Fōdel

VT MVTATAS.

Fődel alatt meg abraſtatot lataſoc voltanae mellickről iőuendultenec, de mindenestől fogua nem ertetec, mikeppen Daniel ő maga bizonittia hallam de nem erté, Abakuc propheta kedig az ő tudatlanſagaert kőniőrőg az Iſtennec, Abakuc 3. Azonkeppen Ieremiaſnac 23. es 30. reſeben. ezeket az vtolſo napokban ertitec meg es az mi a Prophetaknac meg ielentetet, nem ő eretec ielentetet meg hanem mi eretűnc, es azoknac meg iőuendőleſeben, nem őnnen magoknac, hanem mi nekűnc ſolgaltanac, 1. Pet. 1. Erről tanit Chriſtus v-runc őnnen maga ſ. Ianoſnac negyedic reſeben mikor azt mongya hog azoknac munkaiokban allattunc be, es az ő munkaioknac gyűmőlczet gyűtőgettiűnc, mind azon által őkes ennec az haſnaitol mindenestől fogua meg nē foſtatanac, de teriűnc moſt Pal Apaſtalnac az ő tanitaſara.

Ez meg mondot dolgoknac bizonitaſara az v-rat lelek nec mongya hog a Chriſtuſt ki az vr, meg mutaffa, hog meg cleuen intő lelekre adattatot, es az igaz Lelki ertelmet az tőruinnec atta előkbé, es hog az vy Teſtamentomnac az ő ſolgalati, nē külső teſt nec ſolgalati legyenec mint a Sidoknal, hanem lelkiec, Ezenkeppen azon Pal Apaſtalbol bizo-

VT MVTATAS.

bizonittatic hog mi ſabadofoc vagyunc, mert az hol az vrnac az ő lelke vagyon ott vagyon a ſabadſages.

Rőuideden hat ez bizonittatic meg hogy moſt minekutanna a fődel el vetetet mi az vrnac az ő diczőſeget a Chriſtusnac abrazattiaban ſabadon lattiu es lelekben, annac az ő haſonlatoflagara változtatunc a Chriſtusnac meg vilagoſitaſanac altala, a mi lelkűnc meg változtatic mikeppen az Chriſtusnac ſine a tabor hegyen, es meg váltoſtatunc diczőſegről diczőſegre, a Sidoſagbol a keres tienſegre, amaz abrazatnac az ő diczőſegeről, a lelek nec az ő diczőſegere, a be fedettett diczőſegről a meg ielentetet es niluan valo diczőſegre, az űdőſerint valo diczőſegről a meg maradandora es őrőcke valora.

Az maſodikról.

A tőruenyben a teſt nec igaffaga volt, holott az Euangelionban a lelek nec az ő igaffaga mutattatic meg. Az Sido nepek nec az ő külső igaffaga a kortimez vala, hog űdőſerent azon a földön cziē deſſegbē es bekeſegben elnenec az Iſtennec io kedue es akarattia ſerent, a mi igaffagunc penig hog

K

az őrőc

VT MVTATAS.

az örök életet vegyűc es abban eliűnc. Io lehet a
fent Lelec bolt ő általoc es iouendőt mondatta-
nac. De mind azon által külső czielekedetben a r
niekban, es földelben voltanac mindenec ar-
niec alat czielekedettenec, es a testiec za lelkiek-
nec abrazati voltanac, mint az földiec az men-
nieknec.

Hogy kedig a Sidoc testiec voltanac, meg bizo-
nittia Pal Apostol, 1. Cor. 10. lassatoc meg a test fe-
rent valo Israelt, a Romabelieknec irt leuelenec
negyedic refeben, mit mongyunc hog a mi atianc
Abraham test ferent talalt. Vedd esedben az iget
test ferent mert mellic Abrahamban test ferent
meg lottenec, az lelkieknec abrazattiat viseltec, A
ronnac az ő Papfaga es paranczolattia test ferent
volt, Heb. 7. A törüinnec meg igazulasi testi meg
igazulasoc, Heb. 9. Az egez törüinnec az ő igassa-
gi testnec igazlaga, Phil 3. Ackor testben valanac
most nem testbe hanem lelekbe vagyunc. Rom.
7. es 8.

A lelki ember Pal Apostolnac ertelme ferent,
ninczien az törüeny alatt, oc kedig az törüeny a-
latt voltanac, a Galatiabelieknec irt leuelenecne
gyedic refeben. Abrahamnac ket fianac peldaia-
ban

VT MVTATAS.

ban Ket fele nepet magyaráz, az Sidokat, es az ke-
restieneket egyket test ferent, az masikat lelec fe-
rent azt az Sido nepet meg mutatuan hog testiec
voltanac a törünnec czielekedeti, aldozati testiec,
mikeppen Leuiti. 26. es Deuteron. 28. Hebr. 9. es
10. meg mutattic.

E meg mondot igekből fennmikeppen nem kö-
tetkezik, hogy azért hűtőc nem volt volna, es az
valasztotac ő közűlőc, nem üduezűltene volna,
mert ebben az testiekben az lelkire neftenec, es
iouendőbe vartac az Christus által az be telliesi-
test, akoron az a hűt, es az, czielekedet kedues volt
az Isteni előt, es ekeppen akarta őtet viselni es hor-
dozni az üdőnec be telliesítéseig.

Az harmadikrol,

Hog a törüinyben a czielekedetők nec igazlaga
lót legyen es az Euangeliomban, az hitnec igazla-
ga niluan meg bizonyittatic a fent irasbol Pal Apa-
stol a Galatiabelieknec irt leuelenec harmadic re-
feben azt mongya, a törüiny ninczien az hűtől,
hanem a ki azt czielekedti az által el, azonra tanit
az Romabelieknec irt leuelenec tizedic refeben.

K ij es Phi.

VT MVTATAS.

es Phil. 3. melli igieket Pal az törünnec foliasabol vött, mert a törünnec czelekedetnec igassagot e-
keppen jelentette meg regenten az Isten hog ki a
zokat meg mielne es czelekednec eletet venne
Leuit. 18.

Niluan vagy on kedig ez az Istennec az ő ren-
delefeből, mert a Sidoknac az törünnec cziele-
kedeti adatattanac, Es a törünnec czelekedeti mő-
dattatnac meg igazulasoknac, hog azoc a czieleke-
detec meg igazulasoknac mődattatnac, oka imez
mert az Isten a ki igaz semmit nem rendelhet ha
nem cziac igassagot, el annira hog az ő rendelés,
es paranczolat nem cziac ő magokban igazac le-
gyenec, hanem, kic azokat kőuetec es meg igazit-
tiac ez az oka hog azoc az rendelés, meg igazu-
lasoknac neueztetnec Luc. 1. Rom. 2. Psal. 118.

Szükségeskeppen igassag ferent iar az, a ki azo-
kat czielekedeti mellicet az Isten parancziol mi-
nekutanna a Sido nepnec adatott az czelekedet-
nec törünnec szabodon a czielekedet által keres-
hette az igassagot, mindenkoron igeri az Isten ő-
nekic az ő io akarattiat, es keduet, ha az ő törü-
nnec Ceremoniait es itiletit meg tartiac, ez az oka a
miert okes az ő io czielekedeteket famlalliac elő
az I-

VT MVTATAS.

az Istennec es ezért keuanniac, hog őket meghal-
gassa, az meg teczie Nehemiasban, ki az ő igassa-
git az Isten előtt jelő famlallia, 2. Esdre. 5 es 13.
Ezechiasbanes, Esaiasnac 38. es az Kiraliokrol irt
4. könyuenec 20. refeben. Hog kedig ez az törü-
nnec altala meg égetet, Moses őtedic könyuenec
26. refeben niluan vagy on, David Propheta ke-
dig gyakorta mongya hogy meg őrizte az Istennec
paranczolatit, es meg igazulasat, mint az ki-
raliokrol irt masodic könyuenec 22. refeben. 7. 16
17. 43. 118. Psalmusban.

Mi nekűnc most kic az vy Testamentomban
elűnc, egiebben nem engettetic kőkednűnc ha-
nem cziac az Christusnac az ő czielekediben, ki
mindeneket mi erettűnc meg tekelt betelliesitűc:
az törünnec, holot mi azt nem mielhettűc: mine-
kűnc cziac az Christusnac keresztfaiaban, es hala-
laban engettetic kerkednűnc, a czielekedetekrol
valo kerkedest niluan meg veti az Christus a fol-
ganac az ő peldaiaban, Luc. 17. es amaz keuoly
ferzetesnec az ő femelyeben, Lu. 18.

Annet czielekedet az Christus mi erettűnc, es
oly nagy io teteminieckel latogatot meg, hogy
mind őrocke tartozunc hala adassal ő nekic, mi-
K iij kor ke-

VT MVTATAS.

Kor kedig mindeneket meg mielőnc kikkel tartozunc, ha fontalan fogaknac talaltatunc, An nie ayandekokkal latogatot meg minket az Christus ingien az mi czielekedetünk nec kiuölle hog miltan bolondnac itiltetnec valaki az ő czielekedetnec altala azokat meg fizetni akarna a- uagy azért eleget tenni keuanna, mikor mi meg Istentelenec volnanc es semmi iot nem czieleked nenc akkor a Chrüs czielekedet mi benünc mindét es ő hozza vonuā eleit vötte a Chrüs mindé mi czielekedetünk nec, meg mosogatuan minket es el töröluen a mi bűneinket az ő verenec altala a Christus kegyelmében, melly minket ingien üd uőzit helyhefretic a mi igassagunknac az ő ereie, nem az mi czielekedetünk nec az ő meltofiga- gaban.

Ezekből niluan meg mutattatic mi legyen az Christus az ő orfaga minemü, mikeppen terem- czien mindeneket vyonnanc es mikeppen legyen ő egy vr kinec altala mindenec vadnac minemü lelki aiandekokat oltogat es mikeppen lelekben epiczön es tarczion meg minket, az halalbol az e letre viuen, a bűnből az igassagra az Istennec ha-
ragia-

VT MVTATAS.

ragiabol az ő io keduerre es irgalmassagara.

Mikeppen azért kettő a Testamentum melly őnac es vynac mōndattatic azonkeppen az kōr- niūlmetelkedes es, amaz testi korniūlmetelkedes az Sidoc abrazattia volt a masodic korniūlmetel- kedes nec melly lelki es a Christus által leßen, a Ro mabeliek nec irt leuelenec 2. refében, es a Colossa varosbeliek nec irt leuelenec 2. refében, mikeppé kettő az ember az vy es az ő, azonkeppen ket fū- letes felől, fol az Euangeliō, es az első éber a ma- siknac abrazattia, az első fūletes a masiknac arnie ka: az első korniūlmetelkedes a masiknac abra- zattia az első fūletes mely az testi Adam ferent vagon a masodic fūletes Christus ferent vagyō mellyben vyonnanc fūletünc menyből Ioannis 3. Az első korniūlmetelkedes mely a teste, a testi ki- zderekben leßen, a masodic mely lelekből vagyō ezekbe leßen kic lelekben kizdetek leßenec. Ezec valoba korniūlmetöltetnec a Christus által ferez- tetet korniūlmetelefnec altala, leuetuen es ki öl- töztetuen az bűnnec az ő testéből hogy ezkeppé mi magunc kic az Christusnac attuc magunkat, korniūlmetelefnec mondattassunc, mikeppé Phi- lipp. 3. bizonittatic.

Hogy

VT MVTATAS.

Hogmi kedig ezeknec iobban vegre mehes-
fűnc az kőrnűlmetelkedesnec mindē iedze sit las
fűc meg.

Az kőrnűlmetelesben az Isten az Abraham-
nal fűuetseget tőn, es annac az fűuetsegnec auag
frigynec az ő be peczietelese az kőrnűlmetelke-
des minden fűuetsegeben auagy szerzesben ket do
log keuātatic, első a fűuetseg, a masica az hűt, melly
az frigyet meg kōtelzi es meg erőssiti, az fűuetseg
lőt Isten kōzōt es Abraham kōzōt az Isten Abra-
hamnac es az ő maguanac, igire a Canaannac
földet es keuannia ő tōle hog őtet felne, es az ő v-
taiban iarna tekellatesen: Ennec meg erőssitesere
ada az Isten Abrahamnac az kernűlmetelkedest
az igiretnec bizonsagara te Istened akaroc lennē
es az te magodnac te vrannad.

Az vy Testamentomban kedig, menniei hűt
vayon az Iesus Christufrol, az Istennec fiarol, ki
mennyekbē vralkodic, es mennyei aiandekokat
oztogat az ő fiainac. A mi refűnc felől az vy Te-
stamentomnac fűuetsegeben, az fűűnec az ő tōr-
uinie vayon, mely az hűtnec tōruinie, hogy alha-
tatofon higyűnc.

Az vy frigbē, bizodalommal kell hinnűnc, hog
az meg

VT MVTATAS.

az meg fűűlt Iesus Christus, a Messias legyen az
Istennec fia ki menyben vralkodic, es menniei a-
iandekokat ad minekűnc. Az Istennec refű felől
kedig az vy frig, igiretec adatnac elōnkbe, mēyei
ielen valo ayandekoc, mellic, nem czac igirtet-
nec, hanem megis adatnac.

Mellicket regen az Isten igirt, most agya meg
a Christusban az hiueknec, es sockal nagyobban,
es bűsegesben: A testiekert most lelkieket ad, a kic
Christusban hűnec, most bűnek nec boczanattia
adatatic, a menniek nec orűaga es az ő rōcelet, őn-
nen maga a Christus mindenestől fogua.

Ebben az vy frigben foglaltatic be az ő, es be-
telliessedic it minekűnc: a földert adatatic a meny-
orűag, az ő rōkűeg, es a nyugodalom: It valoba tar-
tatic meg a kőrnűl metelkedes azokban, kiket ő
kernűl mett, es be telliessedic az ő igereti, ő Istennec
akaroc lennem, es ő kōzettec lakoznom.

Mikeppen az ő frig be nem telliesseder betű se-
rent az hitetlenekben, kic az pűstaban vestenec,
hanem az hiuekben: Azonkeppen lelec ferentis
az vy frig az hiuekben telliessedik be.

A kőrnűlmetelkedesnec e volt első iedzese, tu-
dni illic a meg adando igiretnec az ő iele: hogy ha
L kedig

VT MVTATAS.

kedig á meg adádo igiret nec bizonyag tetele volt,
á kic kőrnülmelked nec vala, ielentic vala, hog
valobá meg né adatot: Minekűnc kedig meg ada
tot ez az oka, hogy az kőrnülmelkedes mine-
kűnc meg fűnt.

MAS ODI C iedzese á kőrnülmelkedes-
nec vetetic azon frignec főuetsegeből, es Pal Apa-
stolnac befedeből, mely az Abrahamnac adata-
tot, kőrnülmelkedest neuzei az hitnec igassaga-
nac peczetinec hog az hiuők nec atia lenne: mert
az őnnen testeben valo kőrnülmelkedes bizo-
nitia vala, hogy ő maganac ellene monduan, hűt
az Isten befedenec, es főuetsegeben be allot, mel-
tá módattatic hat á hitnec igassaganac peczetinec.

HARmadic, á kőrnülmelkedes á valczag-
naciele vala, neminemű resből á ver nec ki onta-
sual lefen vala az valczag, es mondattatic va-
la az ver nec vő legeni nec, Exodi 4. melliec
mind á Christus által telliesitett nec meg, mert mi-
keppen Pal Apostol tanit. az ő ver nec ki onta-
nac altala lőt á mi bűneinkből valo valczagunc,
ezec mienke les nec az hitnec altala az töruien es
az hitnec altala erősitetic meg, es á kőrnülmel-
les nec minden iedzesit az hűt nec altala kel betel-
liesedni, nem hog mitelliesitenőkbe, hanem hog

VT MVTATAS.

á Christus mi benűnc telliesiti be, el ueuen á mi
testűnk nec kőrnülmelkedesit, es az ő lelkenec
altala á mi testűnket meg őluen.

Mas iedzese es, á kőrnülmelkedes nec az ő
napiarol vetettetic, Mert mikeppen regenten az
kőrnülmelkedes niolczad napon lőt, az az, az
masic het nec nappian: Azonkeppen minekűnc
á Christus feltamadafanac napia, melly az vy het
nec kezdeti á kőrnülmelkedes nec hathato e-
reie.

A Christusnac halala az első hetet vegezi el, es az
ő feltamadása á masiknac kezdeti. Mikeppen az
estue es reguel, eg napot tesen, azonkeppen á ke-
restsegbé azon napon meg haluan fel tamadunc
á Christussal. A masic het nec első nappian reguel,
feltamaduan á Christus, minekűnc mas menniei
hetet kezdet el, hog az első het nec tistatalan sagat
el vetuen, azon nap keresztsegűnkben meg tistul-
liunc, es az Christus által az atia Istennectista al-
dozati legyunc. A niolczad napnac azért az ő ied-
zese ebben vagyon helyhez tetuen.

Vy éber ki antatic á kőrnülmelkedesre. Io-
sue á masodic kőrnülmelkedest miuele, minek
vtána Galgalaba iutot volna, az Israel nec nepe
L ij hogy

VT MVTATAS.

hog az Egyptusnac fidalma el vetetnec, es a bűn
nec az ő orfaga. Iosue az Christusnac abrazattiat
viseli, leßen ez a kerniülmetelkedes az Iordannac
az ő reuen, czac egyedül ez az vy nep kinel az ige
ret vagyon, es az vrnac nyugolmaba be vitetöt.

El reitetet titokban mutattatic meg hogy sen
ki az vrnac őreksegebe be nem mehet ha meg né
viul, es el hagyuan az ő fagat, a Christustul kőr-
niül nem meteltetic, miért hog ot a bűn el vette-
tet, az czelekedetről neveztetet az hely Galala-
nac, bizonyos hely adattatic, es bizōios űdō, mely
ben az Adānac vetke, es a tōb bűnec minekűnc
meg boczattatnac, es mennieknec orfagaban be
vitettűnc.

De lassuc meg melly legyen a negyedic czickel
mellyre neznunc kel a fent irasnac igazan valo er-
telmenec ki kereseseben.

NEGYEDSZER kiuantatic a nielueknec
tulaydonfaginat esmereti, De mind ezeknec felet-
te Istennec lelkenec ereie, mely az irasnac velōie,
es igaz tanito es magyarazo mesterō, vilagossaga
es meg mutatoia: mely a fegin paraztnac es, ki i-
rast nem tud, az irasnac igaz ertelmet meg muta-
tia, el annira hog az igazsagnac ertelmében, gya-
korta

VT MVTATAS.

korta meg az igen bölcz deakokatis felyul hala-
gia: Mert ezek bizuā az ő bölczesége kbē magyara-
zac az irast melli az Istēnec lelkenec intefenec elle-
ne vagyon es gyakorta a bölczeket az ő bölczese-
gekben meg czufollia: Az egygygyū fegienieket
kedig elő vifi es meg epiti. Mikeppen Esaiasnac
huson niolczadic refēből bizonittatic, kit tanitoc-
en meg az ertelemre, es kiuel hallatom meg az en
mondasomat? A kic a testől es az emlektől el fa-
kattanac, es meg azon Prophetanac hatuan hatō
dic refēben. Kire tekinczechanem czac a feginre
es a meg somorodot lelkűekre kic rettegic az en
befedimet.

Senki az irast nem erti, es annac belsō titkos er-
telmere nem mehet, kinec Davidnac kolcza nem
adattatic, es a het peczet kiuel be peczetelue vāgō
az vrnac könyue, el nē vetetnec, es fel nē nitatnac.

Az Isten az ő igeienec ertelmet az betűnec tit-
kos iedzese ala rekestōtte, hog az ebec es disnec,
ezt ez rosa kertec fabadon ne iariac, hanem czac
azoce legyen, kic mindenōket el agyac, es ezt ez
fanto földet meg veuen, idegen orfagokra men-
nec kereszkōdni.

ÓTÓDSZER, az indulatokat az Istennec
L iij hiuei-

VT MVTATAS.

hűeibé, mikor ő mi okból mikeppé föltáac, es az irasbá a mi előncbe tamaftatic, ānac mīd eleit, mīd kőfepit, mind veget meg kel gődolni: mert ezekből követkőzic az irasnac igaz értelme. s. Daud e nekiben neha oly őruendetes mondasoc vadnac mint ha minden niaualiakból ki vetetöt kefen menyorságban, es minden erőmbe be helyhezte tetöt volna neha kedig olly rettenetes iaygata soc es panafolkodasoc, mint ha, az halalnac kiniai őtet el nieltec volna. Azonkeppen a Philippi varosbeliek nec irt leuelenec masodic refecbē el kezdi, mely az Isten nec abrazattiaban volt, es az Istenhez valo egyenlőseget maganac nem ragatta vgyan ezen alazta meg magat, folgai abrazatot vōt, meg holt a keresit fan. Az elei, a középi, es az vtolsó refec meg mutattia hog az ēber Iesus Christus ful, nem masrol ezenkiuol.

HAT odfor, minemű értelémel kellien a Mofest es a Prophetakat oluafnūc: es mikeppé Chrūs befedet lelekbē, azonkeppé Mofesetis mertekelnūc, bizō dolog ez, hog Mofes az ő tōruinieuel egyetemben Isteni folgalatiaual, es abrazatiaual meg fūnt es fel vettetöt. A fōtetseg vtan a vilagoslag, az arniec vtan a valoslag, es a Christus őnnen maga meg adatot, ebből niluan ki mutattatic, hog

VT MVTATAS.

Mofes az vy Testamentomban semit nem bizōnit, es az ő Testamentombol, az vyban semi bizōsag nem következic igazan. hanem ha Mofes nec irasit Christusban lelecferent ertiuc meg olly okkal irt Mofes Christus felol, es Mofes nec, es Christusnac befedi egy linyan folynac, noha betō ferent lattatnac ellenkezni, hog ha kedig Mofes nec betō ferent valo értelmenec helien kely maradni, a mint Ebiō tanitot, hat minniaiunknac Sidoc ka kel lenūnc, mint sent Pal Ro. 7. mongya: kōrniūlkelmetelkednūnc, es az egez tōruint meg tartatnunc Gal. 5. hog kedig ennec ne kellien lenni ez az oka hog Mofes nec minden tōruenie, orfaga papsaga Christus által lelekbē meg tekiltetöt, es veghōz vitetet. Mofes nec tōruenie nec innepe, kōrniūlmetelkedese őrocke valo Christussa lōt.

Ennecokaert valamit Mofes a külső arniekrul es abrazatrul fol: te az arnieknac alattiarul, az Christusrul erced. vizontag valamit a Prophetac a külső Ierusalemrol folnac, es Israel nepenec külső orfagarol, az ő kiralokrul Daudrul, hog őrecke vralkogyec: A kōrniūlmetelkedes nec őrecke valo frigierōl: inneprōl mellyrōl Mofes es a Prophetac aft iriac, hog soha meg nem fūnic.

Ha c

VT MVTATAS.

Ha ezeknek igazságot meg akarod ertened, az külső betű ferint, való értelemhős semikeppen ne ragazkogyal, mert külsőkeppen ezeknek mind el kellett mulnioc, mikeppen idő ferentis késdetenec, hanem lelki értelmet keresd meg, és a lelki és menniei Ierusalemről erced, mikeppen sent Iános latafarolirt könnyűnek husonegyedic részében niluan vagyon.

Israel nepenec külső orfaga peldaza az igaz Israelitaknac, az Isten fiainac Christus által szerzőt és epítettőt orfagot lelekben és igazságban, emberri kezelkül meteltettet, Colossabelicknek irt leuelenec masodic részében, melyben az igaz Dávid királ, az Iesus Christus, Iuda nemzetségeből való, Dávidnac és Abrahamnac magua: és valamikor a prophetac Dávidról folnac, főkeppen erre, a Dávidra vagyon tekintetec.

Ez hatodic czickelt azért rövideden ezzel boronialiuc be az ő Testamentomot senki igazan meg nem tuggya magyarázni, a ki ez vy Testamentomnac vilagosságot az Iesus Christust nem esmeri igazan a ki a Christust azon teremő Istennek mongyaelenni, ki az attia: mert annac ő fia, mikepen Peter Apostol igaz vallást tésen ő felőle: te vagy

VT MVTATAS.

vagy a Christus az elő Istennek fia, és nem azon teremő Isten.

Tonabba, kic az ő Testamentomot, az vy Testamentom ellen, az igaz doctör a Christus Iesus ellen magyarázzac, ez az vy Testamentomban sent Matenac tizenkilenczedic részében, az ő menniei sent Atiat monda, hog késdetben teremőtte az embert. És sent Lukacznac tizedic részében halat ad az ő attianac, menynec földnek teremőienec. Imezec kedig nem az attiat egiedül teremőienec mongyaelenni: hanem az harmat egyetembe, miért hog azt mongya, Teremczűnc embert. ez ő Testamentombeli mondaft magyarázzac az vy Testamentomnac vilagossága ellen, és hűtűnknek aga ellen: hisec egy Istenben mindenható a tiaban, menynec földnek teremőieiben: mint ha. A teremczűnc nem nezne a iouendőre, mellyben az Christus által valóban, az Istennek kepere és hasonlatosságarra teremtetűnc, és a Christus által fel epitetűnc. De ezt ő mondaft, és a többieket kiket forgatnac. masodfor magyarázzuc meg, lassuc meg az hetedic czickelt, és a magyarázatnac regulaiat.

HE T E Dser, neha az iras fol, mint a dolog
M minckűnc

VT MVTATAS.

minekűnc latezic lenni: neha kedig mint ő magában az Isten előtt igasságban talaltatic, főkeppen mikor a paranczolatokrol, es igeretekről emlekezic: mikor az Isten az ő igeiben akarattiat es igeretit ki ielenti, mindenkoron az iras a fondamentomra niz, es Istennek kiualtkeppen akarattia mi legyen, azt ielenti, meg mikeppen Istennek igeie es niluan valo czelekedeti bizonyittiac.

Neha Izraelt az nepet diczeri es egbe magastallia, hogy az ő birodalmec, törüniec, papfagoc, kiralsagoc, téplomoc, kőrnülmelkedesec, innepc őrecke meg marad. Effele bizólagokbā, az irasokbā nez az Isté az ő igassaganac es vegezesc fő damentomara, a Chrüfra: es az igaz Israelre, mely nec fűueben az Istennek viaual irattator be a törüin: es annac az ő papfaga lelekben kezdetöt el, es őrecke meg maradando, mikeppen szaz tizedic innekeben szent Davidnac iruan vagy on. Őrecke valo Pap vagy te, Melchisedek nec rendi ferent.

Az igaz kőrnülmelkedes a mi fűuek nec templomaban vagy on az igaz kiraly a Christus, nem a test ferent valo Abrahamnac fiaiban, ha nem az hűuekben, es kicigaz Israelitac mind őrecke
vralkodic

VT MVTATAS.

vralkodic azokban, kiraliokrul irt masodic könyunec hetedic rešeben, Esaiasnac kilenczedikben, szent Lukacznac elsőben.

Ezec a czelekedetec a minemű tekintetben az Isten előtt vadnac, es mikeppen rendelte őket eleytől fogua ő magaban, a törüinneki adasanac előtt ekeppen maradnac meg, es alandoc les nec ő magaban.

A külső betű az irasnac es annac az ő formaia elvetettetic es meg fűnic, mert a Christusnac es az ő igeienec igaz ertelme eletben es lelekben vagy on helyhez tetuen, szent Ianosnal hatodic rešeben, es senki nem erti a Christus igeienec titkiat, hanem a kinel a Christusnac lelke vagy on, mert az visgallia meg az Isten nec titkiainac mely seget, a mint szent Pal szol Corintusbeliek nec irt első leuelenec masodic rešeben. A Christus igeie azert es annac az ő lelki ertelme mind őrecke meg marad. De a mi lathato eskülső elmulando es valtozando. Sidoknac irt leuelenec tizenkettődic rešeben.

Tobiasnac tizennyegyedic rešeben, es ezer tőb helieken a mi Ierusalem nec es az Israel nep nec diczősege felől iruan vagy on, annac kedig

M ij

az ő

VT MVTATAS.

az ő birodalma felől, királysága papfága, innepe, tőruinje, kőerniülmetelkedése, és fentsege felől, hogy ezec őrecke meg maragyanac, est lelek ben erced, igaz ez Isten előtt változhatatlan, miképpé minden űigeie.

Vizontag mikor az iras Israelnec el romlafa felől, templomanac, tőruinenec, innepenec, kőerniülmetelkődefenec, fönets egenec fol, tuggyad hogy az iras annac az ő külső abrazatiarul es formaia rol fol, melynec meg kellett fűnni es romlani: es az igazságnac, mely azokban abraztatot, helt adni: Mikeppen á napnac helt ad az feterseg, es á felkeluen ama el nyugfű: mert nem mindniaian Israelitak, kic Israelnec az ő neuet hordozzac, es test ferint Israeltól vadnac fűlettetuen Rom. 9.

Summa,

A mi külső lathato dolog előnkbe tamaztatit az irasban, iedzes, es abrazat, es addig folgalnac, mig azoc kic azoc altal abrazatatnac, meg nem a datatnac. Mihelt kedig meg adatatnac, fűkseg hog meg fűnnienec: mert mi fűkseg ott á kep nec es abrazatnac lenni, hol az őnnen maga vagy on ki ki ielentetic es abraztatit.

Ha az

VT MVTATAS.

Ha az irasnac minden peldait es bizonyagit előnkbe vefűc, melliekben bizonyitas es tagadas vagy on azon egy dologrul hogy ez igaz legyen ki mutattatit. Mikor á külső testi Israelnec, az Isten nec igiretit es iouait, mellic á lelki Israelre nezec, maganac akarta tulaydonitania es venni, se mikeppen nem engedi az Isten, es őket az ő igeiben meg vetti es tagagya őuenec lenni. Vizontag masut czac Israelt mongya őuenec lenni, es minden ő iouait, ő neki tulaydonittia.

A fent irasban valo mondasoknac es bizonyagoknac ellenkezesec honnet tamagyon, meg kelertenunc es esűnce vennunc, mert külemb á külső betű es abrazat, á belső lelki ertelemtűl, es arniekoknac az ő igazsáगतul: á külső es belső ember á belső es külső czelekedet: A külső es belső teremtes: á Christus es á Moses. Miert hogy ezekbē külömbező természet es czelekedet talaltatit, néczoda hat hog külső keppenis lattatnac á mondasoc ellenkezniec.

Gyakorta az iras azokat kic meg keresfűtelkedenec, es az Vrnac vaczoraiaual elnec bodogoknac mongya es neufű, olliankor az iras nem mutat minket á fűntsegnec külső alattiara, es iegiere, ha-

M ij

nem

VT MVTATAS.

nem azoknac az ő belső es lelki czelekedetökre, melyben tűzben es lelekben az Christusnac hűti által meg kereszttelkettűnc, es hitben lelekben elunc Christus testuel es vereuel.

Soc es külömbfele bodogságokrul emlekezie az iras: Salomon első könyuenec tizenegyedie részében azt mongya. Bodog ember aki könnyűen a feginien. fent David enekenec negyuen egyedie részében. Bodog aki sem befédben nem tantorog, es kinec nelue nem akadoz. Ecclesiast: tize negyedie részében. Az élet es halál az Istenecekben vagyon: Bodog aki attiat anniat tiszteli. fent David enekenec száznegyuen negy részében: Bodog nép a kinec vra Istene: Bodogog mindniaian azoc kic lelekben es igazságban körniülmetelkettenecek, es meg kereszttelkettenecek, es kic az innepet illic.

Ezec ő mondasoc mind helien' maradnac, ha az külsőt a bősőtől, a lelkit a tisztól meg valasztod, es az irasnac az ő igazságot a lelki ertelemben keresed meg. Annakokaert az irasnac agy lelki fomet, es Isten ferint valo gondolatokkal es elmekedésekkel tekincz az irasba, es mindenec igazac lesnac, es seminemű olly ala valo, es kiczin czele-

kődet

VT MVTATAS.

kődet nélehet, mely a Iesus Christusnac hűti által vagyon, hogkedues kellemetes nem volna az Istennel.

Valaki azért a Christusban es az ő hűtiben ala misznalkodic, bodog: valaki az igaz hűtben mongya a mi atiankat bodog, valaki a Christusnac hitiben el bodog, valaki monhattia a Christusba en Istene, legkegyelmes ennekem, bodog. A ki Christusban nem hisen, imadkozni, bolytolni, alamlisnalkodni nem tud, sem czelekedni, sem folni, sem gondolkodni, A ki kedig az Christusban az ő befédében, czelekedetben, es gondolatiban, vagyon bodog, az bodogság ő benne vagyon, es mindene nem egiebb hanem élet, vilagság a ki ő belőle szarmazic, bodog ha fol, halgat, el, hal, iar, al

Mikeppen azért az Isten ennön maga lelec, azonkeppen mindeneket mirtel, es itel az ő teremfeti ferent, es azt kiuannia, aminemű termeztű ő azonkeppen minden ő igeiet, melyben ő hozza hasonlo akarattiat ki jelentette lelki ertelemel, es menniei bölcsesegnec titkos esmerettel vegyuc: Mint mikor Ierusalemnec es az templomnac őrecke valo meg maradasarul emlekezie, nem akaria hogy az külső Ierusalemnec sa-

lara,

VT MVTATAS.

Iara, auiagy epületire neűnc mellyről Christus v-
runc bizonioskeppen iőuendult, hogy egy kő se
marad a masikon meg, hanem a lelki Ierusalem-
re fordiczuc a mi fēmeinket, es a fēnt lelek nec tē-
plomat, a Christust őnnien magat hűtel veggyűc.

Azonkeppen mikor Christus vruncigeri az ő
hűueinec hog mindeneken vralkoggyanac, min-
denec őuec legyenec, hog őrecke valo bekefegec
legyen, es soha meg ne hallianac: ezeket betű fē-
rint nem kel ertēnűnc hog idő fēriut mind vrac
mindeneket birianac, hanem niluan valo dolog,
hogy a keresztienek nec az ő gazdagfagoc hűtben
es lelekben vagyon helyheztetuen, es ő magaban
mi legyen es minemű legyen meg nem ielent, de
mikor az Isten nec fiainac az ő diczōsegec meg
mutattatic, ackoron ezes niluan leűen.

Ha effele igeretekben a kűlső betűd nezed, se-
mi oly igen tauol ő tūlec ninczen, mert gyakorta
őc egy talpniallia földet sem birtanac, es hog igen
nag fidalommal kergettetenec gyakorta es meg
őletettenec, es anniera űldeűtetenec, hog nincze ho-
ua czae feieket es haiczac.

Kereűdmeg az irasnac lelki ertelmet, mind ez
igeretec be telliesednec, mert a keresztienec vraces
Kira-

VT MVTATAS.

43
kirallioc a Christus által az attia Istennel birodal-
mot vesűnec poklon, halalon, es minden ellensege-
ken lelekben es hitben, mikeppen fēnt Ianos első
Iuelenec őtedic reűeben niluan magyarattatic:
ez a mi győzedelműnc, mellic ez vilagot meg
győzzōc, a mi hitűnc, kűlső keppen kedig igaz az
mi fēnt Ianos latafarol irt kőnyuenec tizenhar-
madic reűeben iruan vagyon, hatalom adator a
fēnt vadnac hadakozni a fēntec ellē, es őket meg
győzni kűlső keppen azért minden győzedelen,
bekeűfeg, gazdagfag, birodalom ē uilag fiaie: hog a
lathatlan Isten, az ő lathatatlan fianac lathatla-
nokat aggyon, es ekeppen lelki fēmeckel lattaffa-
nac meg az ő igereti.

Fő mesterűeg ez, kiualtkeppen valo igaz kere-
űtiennec az ő bōlcűseűeg, hogy Isten nec minden
beűedere gondot viseli en es meg mertekellie, mi-
keppen mivelűnc embereckel kűlső dolgokrul
vōtpeldackal űol, kinec allapattiochoz nem kel
ragazkodnunc, hanem az minemű czelyra azoc
mutatnac, azokat kel megkeresűnűnc, valahol hat
az irasban az Isten űol kő falokrul, hadakozaso-
krol, fegyuerrol, aranyrol, ezűűtről: mindenkor
erczed azokat az Isten nec term. fēnt fērint lelek-
ben,

VT MVTATAS.

ben, az az, őreke valo kü falakrol, győzedelem-
ról, bekefegről, es fegyuerrol, ezec lelekben mind
betelliesednec es megtekiltetnec.

NIO Lczadfor, mincc vtanna mindeneket a
kic a Sido nep kesőt löttenc, pelda alat czeleköt
tettenc az Istentől, fűkseg hogy ő nekicc adata-
tot töruint, es Istennec egyeb besedet, iedző es pel
dazo ertelembe vegyűc, es nem vgy mint külső
keppen az igeknec foliasa ő magaban mutattia
meg: Mert ha a töruent külső börtű ferint kellene
magyaraznunc, hat senki azt iobban az irastudo
ferzetes sidoknal nem ertette volna. hogy kedig
nem ertetec legyen, eck eppen bizonitatic meg.

Christus vrunc sent Mathenac őtedic, tizedic,
husonkettedic reseben meg mutattia hog hamis
ertelemmel magyaraztac a töruint: minemű haz
na volt volna kedig az Istennec a külső testnec
körniülmetelkedeseben, hogy ha ezzel az hiuek-
nec est nem akarta volna mutatni, hogy minde-
nestől fogua ő nekicc meg kellien vyulnioc, es az
ő meg romlot termefetekben fel epulnec.

Gondolkogyal kerlec felüle atiāfia kereszten, wit
akart

VT MVTATAS.

akart az vr Istē anni soc Ceremoniackal, kölőmb
külőmb fele parāczolatockal, külső eteről italrol
ruhazatrol, mologatafokrol, es hog dīfno es nūl
hust ne egyenec, es az hal közet, valamelinec ser
teie es haia ninczen meg ne egyec de ezeknec
mind lelki iedzesi vadnac, mi hazna az Istēnec ab
ban, hog a folga ki a szabadfagot venni nem ak ar
ia, hogy arrul az haz aytaiához segeztesec, es ez
kiualtkeppen valo befedeckel meg tekiltetessc.
Mi dolog ez, hogy gyappyu, es len, auagy kender
fonalat esue főnni az Istēn meg tiltott: Ket fele
magot egy földbe vetni: A madar feskcc felől hog
a fiai az anniaual egyetembe szabad nem volt el
venni, nem de ezeknec mind lelki iedzesi vad-
nakec.

Summa,

Ha mi a Christus titkair meg akariuc erteni ő ha
rő dologranešűnc, fűletessenec előtte milőt abra-
zabā fűletessenec vtāna az ő testeben, feltamada
fanac vtāna lelekbē. Ieremiasbā az első fogfagbā
Rachelnec sirasa es iaygataffa arniekbā mikor a
nep fogua vittetnec ahō Rachelnec koporfoia va
la nagy si-

N ij

VT MVTATAS.

la síraló es iaygatas lón. Masodic síralom Bethle-
henben lón a Christus születésselert mikor, az kif-
det gyermek Herodestól meg ölettettene, Har-
madfor most lelekben vagy az iaygatas es sí-
ralom holot az Antichristus vralkodic es az igaz
predicatorok kergettene es meg ölettetene.

Christus halála háromfor muttat meg az i-
rasban, arniekban Abelben es minden hűnekbe
kezdettől fogva Apoc. 13. testben kedig meg ölet-
tett a fídoktul Matt. 27. lelekben ölettet meg
naponkent az Antichristustól es az ő tagiatól A-
poc. 11. Háromfor hagyatott egyedül a Christus
előfer arniekban mikeppen Illiesben példaztat
3. Reg. 19. masodfor testben mikeppé őnnen ma-
ga mongya engemet egyedül hattoc Io. 16. Har-
madfor most lelekben egiedül hagyatott az Chri-
stus holot az ő gyűlökezeti a pustaban futamta-
tot Apoc. 11.

Háromfor tamattanac Christus ellen ez vila-
gi feiedelmec es kiralioc, legy előfer arniekban
David ellen Absolonnal Psal. 2. Masodfor Kay-
phással Act. 4. Harmadfor lelekben az Antichri-
stussal Apoc. 17. Efele kedig fantalan példac ta-
latatnac mint az ő nepe nec AEgyptusból való
kihiuassa

VT MVTATAS.

ki hiuassa, az pustaban az sonac kialtassa sentle-
lek nec az ő el boczarassa.

Kerdest tamazthatna valaki it chelien. Mindē
irast hat külemben kelle magyarázni, hogy nem
mint a betű mutattia, es a Christus lelkenec ertel-
met kelle minden irasban meg keresnunc, ki mu-
tattia azt az ertelmet meg mi nekűnc, miczoda
kűnyben, es minemű magyarázo Doctornal ta-
laliuc meg az irasnac igaz ertelmet. Tonabba, ef-
fele magyarázatnac nemuel visontag az embe-
rek nec velekedesekre vitettētűnc, es kőteleztētűnc
hogy az ő gondolattikból talalt ertelmet kőuef-
suc, es ckeppen sabadsag adatic, hogy minden sa-
badon az ő fele ferint magyarázza az irast, hon-
net anni foc eretneksegec es partolna foc tamad-
nac.

Erről gondolkodni, es erre felel ni fűksleges,
emberi velekedesektől, es emberektől talalt ma-
gyarázatoktól hogy meg otalmazzuc magunkat
felette igen fűksleges, mert meg tiltotta az Isten,
es nem akaria hogy ő kiűle, es az ő aldot sent fia
kiűl, mas tanito mestert, es Doctort keresűnc:
Mikeppen ez niluan vagy on sent Mathenac har-
madic, tizenhetedic, es husonharmadic refeben

N iij

Söt

VT MVTATAS.

Sőt inkább külső példában es megmutattia hogy az éberi gondolatnac, es bölcseségnek őfue elegitese semikeppen ne kiuntassac az irasnac magyarázatiában.

Fele más barmot nem szabad volt őfue fogni: ket fele magot azon egy földbe vütni: az vy posztot az ohoz foldozni: az ő oltarához való köveket meg faragni, mellickeket egyebet nem akart bizonítani hanem hogy az emberi okosság es mesterkedes, semikeppen nem illic az Istennek igazsághoz, nem hog azért ezzel szabadfag adatnac a fiai, es kiultkeppen való magyarázatra az irasnac, sőt inkább rendre hozattatnac mindenec, hog az Istennek lelkenec magyarázattat köueffec es az egez derec fent irasnac folyasabol az igaz ertelmet ki keressac.

Niluan lattuc kedig hogy az irasban sok ellékező mondasóc talaltatnac, mellickeket igaz ertelmere nem mehetünc hogy ha annac az ő ertelmet nem vizsgállic, vigyazassac, Isteni felelemmel, kőniörgeffec es iozanfaggal, es meglen minnen magunkban az Christus lelkenec ertelmet meg nem tapasztalluc, es az niluan való bizonyfagot nem,

VT MVTATAS.

got nem teend a mi sünönkben, mikeppen a Tefalonicabelieknek irt első leuelenec ötödik refebén, es fent Ianos első leuelenec negyedik refebén iruan vagyon. addic az igaz magyarázatnac vltara nem iuttottunc.

Mikor ekeppen a keresztien önne magában meg haborosic az irasban való vifauonafert, első gradiczara hag az igazságnac esmeretiben, mert kenferittetic foliamni az Istenhöz, es annac az ő segitseget kiuanni, es az irasnac igaz vilagofagaert kőniergeni. Daidnac enekenec tizenniolczadic, es fáz tizenniolczadic refeben. fent Ianosnal hatodic, tizen ötödik, tizenhatodic: Első leuelenec masodic refeben. Solomon első könyuenec első refeben. Ieremiasnal harmincz eggyedikben. Efele minnen magunknac meg tagadasaban, lefűnc Christusnac igaztanituan, fel veuen a keresztót, keuettyüc ötöt, es tanittatunc ő túlc, az vrhoz teruen, el vetetic semünknek homaliosaga, sünönknek keminsege. Ekkeppen meg thekiluen az ő akarattath, erttyök az ő

igci.

VT MVTATAS.

igeiet. Kic ez regula kiüliarnac, el reytetuen ma-
radnac ő nekiec az vrnac titkai: Mikeppen őnné
maga Christus vrunac meg monda, tinektec ada-
tot hogy erczetec a meny orfagnac titkait a töb-
binec peldabefedben foloc. Kiknec homlokoc
meg nem iedzettetöt, es a baranyhoz nem tarto-
zoc, a keniu, het peczettel be pecyeteltetuen ma-
rad ő nekiec Apoc: 5.

Hog nemellieknec lattatic, mint ha ez Istenöl fa-
bot forma az irasnac magyarazattiabā, okot adna
külömb külömb part ütefekre etnekekekre, az
ellé semikeppé né alhatuc, mert fűkseg hog a teuel
gesnec lelke vralkodgyec az hitetlensegnec fiaibā
es a keulektől tamagyon a vetelkedes, es vilag-
nac iob reſeben vralkoggyec az hamis tudoman
hamis czuda tetelec legyenec es az hamisfagnak
fainac hatalom adassac meg győzni az ſenteket.
ſent Ianos lataſanac tizen harmadic reſeben, es
Danielnec hetedikben.

Testi bölczelegnec gondolattia ſerint ſokā ez
előt való ideben, moſtanis, neznec a ſokafagra, es
regi be vót meg regzöt magyarazatra, melly az
anya ſentegyhazban, vgy mint ionac, es igaznac
itiltetöt lenni, hogy ha ez evelekedes igaz volna,
Soha

VT MVTATAS.

Soha Christus vrűknac az ő magyarazattia igaz
nem lötvolna, es vgy mint igaz, be ſem vetetöt vol-
na: Mert az akorbeli anya ſentegyhaznac, es kő-
zenſegget való tanitoknac magyarazattiaual tufa-
kodot, es mindenkeppen ellenkezöt.

Ha kedig az időket, melliekben mi forgunc te-
kintiuc, ha a meg ſokot regi magyarazatnac az i-
rasban formaiatul el nem allottunc volna, mind
eddig es, a nagyvakſagabol, kiben az Antichristus
vit volt az irasnac hamis magyarazattiaual, ki né
feſeltunc volna meg anniera es, menyben meg vi-
lagosittatunc, ha kedig ennec vranna es a regi ſo-
kot magyarazatnac formaiatul el né ſakadunc,
az Antichristusnac három Iſteninec, hamis vele-
kedetöl meg nem ſabadulhatunc, es a Christus
igeienec igaz ertelmere nem mehetunc.

Bizon elmelkednunc kellene az Iſtennec ki ie-
lentetöt akarattia felől, melyben az Antichristus-
nac az ő hatalmaſſaga meg iöuendulretic, hogy ő
vilagó hatalmaſon vralkodic, es az ő birodalma
kiteried, iras magyarazaffal, es czodatetelecek el-
lő mennien, es ſelemelteſſec es beczulteſſec. Dani-
elnec heredic, niolczadic, es kilenczedic reſeben.
ſent Ianrs lataſanac kenyuenec tizenharmadic,
tizen

VT MVTATAS.

tizen negyedik részében. Es ebben é czelekedetbe allando leszen a Christus el iönetelinec ideiglen, mely ötet minden külső erősségnelkül, az ő lelke nec saianac általa meg öli. Thessaloniabeliek nec irt masodic könyuenec masodic részében, es Esai- a nac tizen egyedikben.

Külömb külömb fele vetelkedesec, part vt esec es eretnek segec hogt amadnac fuk leg lenni, hogy ekeppé a valasztattac meg probaltassanac, es a Ba- koc aziuhoktól meg valasztassanac: es az ebec, mit mielhetnec egiebet, hanem hog a Christusaac iu- hai mellet vgassanac, a kisdöt Istennec niaia, mely nel az iras nac igaz magyarazattia vagyó, fuk leg hogy ez világ elöt meg győzetestec, es eretnec ne uet visellien, mikeppen azokis, valakic az Anti- christus harmas Istent karhóztatnac, vgy mint eretnekec a papától meg atkoztatnac: es senki- nec szabad venni es adni nem volt, hanem kik nec homlokokra az ő beliege vettetet fel: Egyedül ezac ezec sentelt Doctoroc, es mesterec, kik neci- rasi ez egez vilagot betöltic es senkinec az ő ma- gyarazattia igaznac nem itilteric, hanem ha, ezek höz hasonlo, es az ő ertelmeket bizonittia.

Az igaz keresztien, csele semfin vestő palastal
nem

VT MVTATAS.

nem gondol, es csele külső tettetős bölcz beszedec kel, az igazsagnac az ő elmeretitol magat nem ha- gya el vonni: hanem, alhatatoson az iras nac egien lö foliasat követi, vag volt valaki az elöt a ki vgy magyarazta, auagy nem: Mert tuggy a hog az iras nem ketelesteröt vagy imelhez, vag amához, hané a mi mesterünkhez a Christushoz, ki az világ ossa gnac attiatul, es minden ertelemnec vratul a kene tet, es az eröt minék ünc meg szerzette, sent Iano- nac tizenhatodic részében. Első leuelenec maso- dic részében. Mikor az iras nac tanulasaban es ta- nitasaban ekeppen viseltettunc, a ekor szabadon diczöket hetunc hog az Istentöl tanittatac vagyüc es ekeppen batorittatic meg az mi lelki elmeret- tunc.

K I L E N Czedser, meg kel ertnunc hogy az Istent az ő igeieben, es folasaban mi hofanc agya önnen magat, es a mi termesetünkhez kepest fol a mi ertelmönkre holot kedig ő az ő termeseti- bé külömböz mi tulunc, es az ő gödölati a mi gö- dölátiktöl, oly igé tauol vadnac mit a meny a föld töl: mert ha az Isté az ő termesetinec diczösege se rent volna mi velunc, semikeppen ötet meg nem fogha

O ij.

fogha

VT MVTATAS.

foghatnoc es az ő akaraitat meg nem erthetnőc.
 Sőt inkább vgyan meg tiltia Mosest, természet-
 nec fellied valo esmeretitől, hogy nem mint a mi-
 ben mi hozzanc őnnen magat meg mutattia, es a
 mi természetünkhez kepest czac a meg ielenesbē
 akar meg esmertetni. Azonkeppen filepet hatra
 vona Christus vrunc Attianac felieb valo esme-
 retitől, hogy nem mint ő általa ki ielenterőt vol-
 na.

Isten ellen ualo törekedes hat, es kes bolond-
 sag, Istennec alattianac magyarczattiaban elmel-
 kődni, hol ott a z meg tiltator. Ennec felette kedig
 leheretlenes, mert ha azokat, kiket az vr Isten ke-
 sítőt az ötet szereteknec, emberi szem nem latta,
 emberi fül nem halotta, es a szívnek gondolat-
 tiokban be nem fallot, mikeppen mi legyen az I-
 sten az ő alattiaban, es természetiben esmerethe-
 tic meg, mely sokkal ezeket mint felül haladgya.
 Annac felette mikeppen egy teuölgesből a masic
 tamad: azonkeppen az Istenben valo alainac, iras
 kiüül valo talalmania soc teuelgeseket veset.

Az Allat nemzette a femelieket,

Az femelice nemzette a természeteket,

Az természetek a meg testfűlest,

Az meg

VT MVTATAS.

Az meg testfűles a femelieknec egybe czatla-
 sat.

A femilnec egybe czatlasa, az egyic természet-
 nec a masickal valo közleset es rezesuleset.

Az közles, es rezesules, a ket Christust, kincc e-
 gyke sem volt igaz.

Az Antichristusnac hamis Christusa, az hamis
 Isten.

Az hamis Isten a tellics Apostali irasnac meg
 homaliositasat.

Az irasnac meg homaliositasa, a Babiloniai fog-
 sagor.

Az Babiloniai fogfog az vesedelmec, es ekep-
 pen kiezt, e nemzetseget keuetic, az Antichristus-
 nac belieget vilelic, melliet a kie lenem vetic az
 Antichristussal egyetembe el vesnec.

Gyakorta az Isten hogy az ő czelekedetnec
 modgyat es rendit elönk betamasa emberi indu-
 latoc szerent fol, es emberi abrazatokban mutat-
 tia meg az ő akaraitat: neha keset, menieckbe e-
 meli fel, neha a selec ellen indul, gyakorta seckbe
 menyben vagon: gyakorta kedig a földre hely-
 hesített labait: gyakorta menyből tekint ala az é-
 bereknec haira. Most bania, es bankodic czeleke-

O ij

dein.

VT MVTATAS.

derin. Mosefnec első kenyűnec hatodiec refében,
Kiraliokrul irt első kenyűnec tizen ötödiec refé-
ben. Mint ha kefe, laba, seme, es egyeb külső ta-
gyay volnanac ő neki, mellicet ha meg nem ha-
tarozod, az irasnac igaz foliasa ferint, nagy karó-
lasban es bolon' gba essel.

Azonkeppen az Istenec lelke felől foluan az
iras akarator, tanitast, vigasztalast, belső gondola-
toknac visgalasat tulaydonittia ő nekic, nem a-
zert hogy a sent lelec semilben mas Isten volna,
hanem hogy az Istenec az ő lelkenec általa cze-
lekedetnec modgyat ki feiezze. Azonkeppen az
Istenec hatalmassaga az ő esmeretnec általa oz-
togat minekűnec mindeneket, sent Peter masodic
leuelenec első refében. Az Istenec igeie elő, ket-
tő metci a lelket, es be hat a velőig, es meg iteli a
gondolatokat, Sidoknac irt leuelenec negyedic
refében. Az Istenec igeie meg őrisi az lelkeket
Iacob. 1. Az Istenec igeie iteli meg ez vilagot. Is-
tenec kegyelmessége munkalkodic a Pallal. Az
vernec az ő saua kialt. A sel ahon akar ot fu. Az
egec hirdetic az Istenec diczőseget. Egy sem Istē
azert ezec keful: ha akariuc, könnyen esünkbe
vehettiuc, niert fol az iras ekeppen: mert az őz-
kezek-

VT MVTATAS.

kezeknec hathato ereiet, kie által ő czelekefic, a-
karia meg mutatni.

Niluan valo dolog hat, hog nem czac az iras-
nac külső börtű etkel a magyarazatban mesnűnc
hanem az derecsent irasbol annac az ő bizonyos
ertelmet mellyet az ő lelke mutat ki kel keref-
nűnc mikeppen Pal Apastal előfer küldet Corin-
tusbelick nec leuelenec masodic refében bősgef-
fen bizonyitia igen soros es kesken vt ez melyben
semikeppen nem engettetic hogy vag iobra vagy
balra ki teriűnc, gyakorta ha az bettű ferent va-
lo ertelem mellet meg maradunc halalt talalunc
az elettert az irasban, mert az bettű meg őll, ha ő
mellel kedig elterűnc es oly lelki ertelmet kere-
sűnc mely űrős es velőnelkül vagyon oly czufa-
mos vtra indulunc hogy meg nem labolhattiuc,
fűksēges keppen kiuantattic hat az kőnierges es
vigyazas hogy ez kesken vton arralomnelkül vi-
felteffuuc mikeppen sent Mathenac hetedic refé-
ben, es Dauid Prophetanac 25. ennekeben tanitta
tunc.

T I Z E D S Z E R es vtolsor iol meg kel latuc hog
a Mofest a Christussal, a iorvint az Euāgelio mal
őfue ne elegiezuc es sauariuc mikeppē mostai űdō
ben

VT MVTATAS.

ben sokan czelekednek ha az ő meg rögzet vele-
kedesekbē, Chrúsnac az ő igicie es itéleti né segitti
őket es melleic nem vonson hat Mofet vebic
ellő, es ekeppen az világosságból az arniekra es
fűttősegre ternec, ha az eretnekeket Christus igie
ic es sentenciája serent meg nem egethetic hat
Mofesnek túruinet vonfac ellő es az melle alnac
ha Mofesnek törüine valami igiekben nekiec né
solgal az Christuset vebic ellő es ekeppen az ő sa-
bad akaratioc serēt hurczolliac es vonfac az irast.

Ezec rövideden az Regulac es Vtmutatas
az irasnac magiarazatiabā meliekre
nefnűnc kel, peldarul kedic im
sz igiek nec magyaraza-
tiat vettinc.

AZ MEG MON

dot czelekednek es Regulac rendi
serint valo Magyarazat.

Mofes első kenyuenec első rešeben.
Monda az Elohim, Termeczűnc embert az mi
képűnkre es hasonlatoságunkra.

Summa,

Ez igekben meg magyaraztatik ki teremttette
az embert es miképpen teremttette.

Tanúság.

Első az iges Elohim mit iggyesen.
Masodic az ember nec teremteteseben miért
sol az Isten sok fagnac az ő igiciuel?

Harmadic mi legyen az Istennek keppe es ha-
sonlatossága melyre az ember teremttet.

Az elsőről.

Az Elohim igienec magyarazattában, mind a
Sido mesterec mind kedig az mostani Doctoroc
czodalaros keppen vefekednek. a Sidoc hog a nie
lunec tulaydonasagabol vūt solasnac modgya le-
gyen hog mikor az Istenről solunc auagy egyeb
meltosagbeli emberekről mi kic also renden va-

P

gyunc

gyunc ekeppé nevesűc tistele nec okaert a sokas-
sagnac igienel az egy Istent Istennec hog annac az
ő felseges volta ki muttataffec.

Lehet hogy ez az nielű nec solassanac modgya
de minec előtte ez az sokas be hořtatot az iras-
ban, nem de az Istennec lelke ki ezeket meg irat-
ta mast akarta cuuel ielenteni mert a prophetak-
nac iouendő mondaſſoc az Iesus Christuſnac bi-
zonſag tetele, niluan valo dolog hatt hog melleb
valo ertelme vagy on ez igienec hog nem mint a
külső sokasban mutatatic meg Christus vrunc
tanituan minket kőniergeni az atia Istennec ki-
uel felsegesb ninczen nem monda azt mi atianc
hanem mi atianc, es fel megyec az en atiamhoz,
az en Istenhőő az ti Istentekhőő nem Istentinhőő
sem Istentekhőő.

Sokan az mostaniackőőül ez Elohimnac az ő
igeiet vonſac az három semelyre hog az Iehoua
Elohim az egy allatban es három semelyben va-
lo Isten legyen, czodalatos dolog kedig ez hog az
Elohimbolhoz a ki az ő három semelieket holot
ha az igienec tulaydőlagat keuettűc annet iegiez
mint Istennec es ha az három az igenec iegyeze-
se küül oda rekestettic az Elohim immar három
semeliű Istē leſen, es három Istennec: Valahon ke-
dig azt

58
dig azt valliac noha a semely nec igienel palast
liac az három Istent mert a kinec igaz itileti va-
gyon kőnnien hogy ez vgy legyen meg ert-
heri mert ezt mongyac. az Atia mas semely es ő
magatul valo Isten, az Fiu mas semely es ő maga
tul valo Isten, a ſent Lelec es mas semely es ő ma-
tul valo Isten, mindenic hat mas Isten, miert ke-
dig hogy harman vadnac három Isten, tagathat-
riac vgyan de valoban ez az ő etelmec es ha ſonta
lā velekedeffec. Semikeppen azért az Elohimnac
az ő igeiből ki nem ſaytulhattiac az három seme-
liek nec az ő allattiat.

Mas ő ſor ha az Elohim három semelt magya-
rac az Elohimrol mongya az iras hog teremtet-
te menyec es földet hat az három semely teremtet-
te az menyec es az földet, nē az egy atia Istē meny-
nec földnek teremteie mikeppē hūtūnk nec agabā
mutattatic meg, es az egez derec ſent irasnac ſo-
lyaffaban hol mindenűt eg teremte atia Istē ne-
ueſtettic Eſa. 45. Malac. 2. Eccleſiaſtici 1. Acto. 4.
14. 17. Christus vrunc kedig ki az ő Testamentū
nac vilagoffaga ki legyē ez az Elohim menyec
földnec teremteie ſ. Mathenac 11. es Lukacznac
10. reſeben meg magyarazza mikor azt mongya,
P ij halat

halat adot teneked atia menyec földnec vra. Az
Apastaloc kedig az ő könyergessekben mikeppé
az Apastali czelekedeterül irt könyuenec negye-
dic reſeben iruan vagy on nem az három ſemelt
mondia az mennec földnec teremőienec lenni
hanem az atia Iſtent.

Harmadſor az őnnen meſterec a Calvinus a-
hon az Elohimnac igeiet magyarázza Moſes el-
ső könyuenec első reſeben, meg feddi azokat kic
az Elohimnac igeieiből az három ſemelieket ma-
gyarazzac niluan meg mutattia erőſac ſerent va-
lo magyarázatnac lenni es mindeneket irt hogy
ez ſele magyarázattol meg oralmáſac magokat
mert ez a magyarázat az Sabelliusnac eretnekle-
get támaſa.

Negyedſor ha az ige Elohim három ſemelt
magyaráz az Atiat, a Fiut, es a ſentlelket hatt im-
mar nem háromſag hanem negyſeg talaltatic az
ő magyarázatiokban, mert mindiarast ezigec v-
tan az iras azt mongya, es az Elohimnac az ő lel-
ke lengedeſ vala auag viſeltetiic vala az viſeken,
az három ſemelynechat az Elohim Iſtennec ne-
gyedic az ő lelkec, ſemikeppen é kedig nem igaz
hat ſemmikeppen a ſem lehet igaz hog az Elohim
nac az ő igeie három ſemelt magyarázon de ha-
gyunc

59
gyunc bedet é ſele ſenielgő lelkeknek es laſſue
meg az Elohimigenec a ſent irasban valo ma-
gyarázattiat.

Az ige Elohim főkeppen az irasban vettetic
az atia Iſtenert melyben az ő fia a Ieſus Chriſtus
abrazattic meg mikeppen Pal Apastal maſodſor
küldet Corintusbelieknek negyedic reſeben bi-
zonitia, mert az Iſten ki mondatta hogy a ſötet-
ſegből ſenilec az vilagofſag az Ieſus Chriſtusnac
abrazattianacki tündekeſſere, az Elohim mond-
ta legyen vilagofſag miért nem El, hanem Elo-
him az Ieſus Chriſtusnac abrazattianacki tünde-
keſſere es ſenieſſegere, mely abrazat ſockeppen
az ő Teſtamentumban muttatic meg valahon az
iras, az Iſtennec abrazattiarol orczaiarol es kepe-
ről ſol. Az ige Elohim hat főkeppen es legeleſor
az atia Iſtent es annac az ő bölczefget hatalmaſ-
ſagat iegczi melyben a Chriſtus abraztatic meg
mely immar minekunc az atia Iſtentől adattot i-
gaſſagunkra, ſentſegünkre, es valtaſagunkra 1.
Corint. 1.

Maſodſor vettetic ez az ige az Angyalokrol
mind ſent Daidnac niolczadic enekéből niluan
vagy on kiſſebbetötöd ötet az Elohimnal a Sido-
knac irt leueleben az Angyaloknal vagy on, Iob-

P ij

nac

mac első részében a Sathan az Elohimnac fiait kö-
söt alapodoc meg erti az Angyalokat.

Harmadfor vetteric a fejedelmekert mint Da-
uid Prophetanac ötven hetedic enekeben az Elo-
him birac, niolcuan egyedikben en azt mondan
hogy Elohimoc vattoc, ahon immar az ige Elo-
him az irasban elő iő meg kel latni minemű erte-
lemben vettetettic, az természetnec hiltoriaiaban
az Elohim teremte meniet es földet az te Apas-
ta li credod meg magyarázza hogy az a teremto az
egy atia Isten legyen Elohimnac mondattatic ke-
dig, mert ebben az czelekedetben abraztattic az
Christus kireualo tekintetben es ki altali iőuendő
ben mindenec vyonnan teremtettenec hogy az
irasnac igassaga meg maradgyon hog egy legyen
az atia Isten kiből mindenec vadnac es egy vr Je-
sus Christus kinec altala mindenec vadnac mike-
ppen az masodictanufagban vilagosban meg ma-
gyarázom.

Az masodikról.

Minec vtanna az Isten mennyet földet es min-
deneket assokban teremtet volna, melyben az ő
bölcszeseget hatalmassagat es io voltat meg mutat-
ta, min-

ta, minden ő teremtet allati köből (holoc az testie-
kről es külsőkről) eg sem talaltatic vala melly az
ő teremtoienec hatalmassagat irgalmassagat es io
voltat telketlesen buczulne es őtet diczine es fel-
magasztalna, ekeppen vgy mind czorbasnac es ne-
mindé részei szeret epnec lattatic vala a teretes hog
ha oly teremtet allat nem talaltatnec, mely az Iste-
nec bölcszeseget es hatalmassagat meg esmeruen
őtet diczirne es fel magasztalna.

Ez az oka miért az ember Istennek kiualtke-
pen valo tanaczabol teremtetec es a vilagban be-
helyestettec, hogy az Istennek teremtet allatit sa-
badon meg tekintene itiletet tenne felőlec es min-
denec az ő természetit meg mertekelnie meg
mertekeluen, azonnac teremtoiet magasztalna ez
az első oka miért az Isten vy solasnac modiaual-
el, mert mikeppen oluassuc az több allatoknac
teremtesseben, nem sok assagnac igeuel el hanem
czac egy dolognac iégző igeiuel mint a faknac te-
remtesseben viragosferaz föld a vifec bugyogya-
nac, az oétalon allatokrol a föld nemfen.

Az ébernec kedig teretessebbé teremczűc (vgy
mond) a sok assagnac igeiuel, mert az embert ki-
ualtkeppé akara teremteni es az ő bölcszeseget
gazdag-

gazdagfagiual meg rebesiteni sőt inkább az Chri-
stus általa az vtan vionnan teremni, fel e-
píteni az ő lelkevel meg aiandekozni mint o-
da fel meg bizonyított, az másodszor küldet Co-
rintusbelieknek, ötödik reseből, Ephesumbeliek
nec első reseből. Colosabelieknek első reseből.
Galatiabelieknek harodikból. Mert ebben az te-
remtesben az atia Isten nem csak arra nésmikep-
pen akar teremni az embert, de mikeppen akar
ia teremni és az ő Christusa által lelekben és i-
gasságban fel akaria építeni mert ez igie terem-
czűnc ne az egies embernek és az ő meg tekelte
tesse az ő fundamentomara hogha ezt az igaz
magyarazatot meg nem akaria engedni hat né
azon eg Isten teremtette meniet és földet és azok
bá valokat, mert az előt az teremtesbē mindenek
nec csak egyedül való czelekedetnek iegyző igie
nelkül az embernek kedig teremtesében az so-
kalság az ő igiével.

Másodszor tekint az atia Isten az Christusra
kiert és ki által mindeneket teremt mert és min-
den teremtet allatoknak első felette az tükér és a
pelda az teremtesben mikeppen az bölcsesegről
irt könyuenec hettedik resebén első Salomon
könnienec 8. Harmadik könyuenec 24. resebén.
Vilagosban

61
Vilagosban bizonyítottam kedig ezt mert az a-
tia Istennek teremteséről Isaias 45. és 48. 51. ezt
mongya az en kefeim teremtetec az földet és az
en viain az eger David prophetanac enekinek 8.
15. 18. esen mondattatic holot kedig az Istennek
ninczenec viai sem kefei mint minekűnc éber ec
nec miczoda az Istennek fiaia seme kefe az éber Ie-
sus Christus az ige Isten az lathatatlan Istennek
lathato kepe és tüküre.

Effele solasnacmodiai talaltatnac az ő Testa-
mentomban, az vy Testamentomban kedig cze-
kel ellenkező az Isten lelec sent Ianosnac negye-
dic resebén enec az oka imez mert az ő Testa-
mentomban az mi abraztator az Istennek seme-
kefe fiaia által az vy Testamentomban valoban
meg bizonyitator és enec az ő allatia a Christus
meg adatot minekűnc es testben lattatot és meg
tapasztaltator.

Harmadszor bizonyítottam ezt a magyarazatot E-
saiasnac negyuen ötödik reseből melyben niluan
vagyon hogy az teremtesben paranczolt és solt
az ő szolgáló angialinac, mellic nem teremto ha
nem teremtet allatot az ő szolgálatiara az Sidok-
nac irt leuelenec első resebén. mondattatic ő ne-
kiec de nem ő crettec, és mindenec az ő teruenbē
Q ő általac

62
 ő általoc lőttene az törűn ő általoc adattatott ki
 Galaciabelieknek leuelene 3. Az Apostali czele-
 kedetről irt könyűnec 7. részében, es az Sidonac
 irt leuelene 1. es 2. Mofes második könyűnec
 harmadic részében az Isten az ő nepe nek azt igiri
 azen orczam te előtted megyen el Pal Apostol
 kedig első Corintusbelieknek irt leuelene 10. re-
 sében az Christushac abrazattara magyaráza.
 Mofes első könyűnec harmadic részében az Is-
 tenie lennie meg Mofesnek sient Istian az Apas-
 ta li czelekedetről irt könyűnec heredic részében azt
 mongya hogy Angyal volt az ki Mofesnek meg-
 jelent, mert akkor az Angyaloc viseltet az Chri-
 stushac abrazattat es imattattat magokat most
 kedig hogy a Christus az ő felec meg adattat mi-
 velűnc egyetemben az Christust imadgyac. De-
 lassuc megvalloban az hamis magyarázatnac az
 három semeliről es teremto Istenekről kik et ez
 ige kből akarnac bizonyítani ektelenfeget.

Ha valami semerem volna az ellenkező felb-
 oly vakmerőkeppen az irast nem vonnac az An-
 tichristus teuelegessene megierősitessere, mellic
 a Prophetac es Apostolock őfűl bizonyította ez i-
 gekből a Christushac az atiaual egyetemben kül-
 ső menyec földnek teremtetet, auag mely irast
 bizo-

bizonittia ezt a Chrűs felől né de mindenűt az a-
 tia mōdattatit e eg Istēnec kiből mīdenec vadnac
 es eg yr Iesus Christus ki által mindenec vadnac.

Ennec elōtte az Antichristus folgai ez igiek-
 ből bizonyitiac vala az egy allatban es három se-
 melyben valo Istent az igeben teremczűnc hog-
 az három semely volna, az vtan kedig hogy azt
 mongya az iras teremte az Isten, az egy allator.

Mikor ez erőfackal behofot magyarázatot ő
 magoc segienlene mast talaltanac, tudni illic, az
 három egienlő Isteneket, amminemű ockal ke-
 dig harminc fűtölne ki, Az teremczűnc az ő ige-
 ieből, azon ockal tizer hűsat auagy többetes hű-
 hattnac ki belőle mert ez a közenséggel valo mō-
 dasteremczűnc azonkeppē folgal őtűene amint
 háromnacie, az Antichrűs tudomaniac otal
 masoi czac harminc valostottanac magoknac. De
 hōnet bizonyittiac ezt az ő kōuetkōzefeket sēmi I-
 stēnec az ő igeiekből hanē az ő gondolattiokból,
 ez az emberi elmelkedes bizonyittal nem eleg ez
 mi hűtűnknek vallassanac fundamentomanac
 felfeytessere mely egy teremto atia Istent mutat
 minekűnc nem harminc sem harminc auagy ha-
 rom semelit.

Ha ez igeben teremczunc három személy re-
késztettic beaniert hogy nem egiről hanem socka
krol mondattatic hat amaz Istennec első paran-
czolattia idegen Istennid en előtttem ne legyenec
hat azoc az idegen Istennec es czac harman vol-
tanac, annac felette mikor az Israel nepe minden
arany es ezüst marhaiat őfue horda es Aront ke-
serittec hogy Istent emelne ő nekic őc kedig az
őttet haró felől ezt mondanac ezec az mi Isten-
ninc kic minket AEgyptusból ki hostanac őttet
hat nem egy hanem három boru volt.

Touabba Christus vrunc fent Ianosnac har-
madic refében kősenfeggel sol a mit tudunc er-
ről solunc ha az ige solunc tuduc miért hog nem
egiről lattatic mondatni mint az teremczunc ha-
romról hat az Christus es ki cseket mongya nem
egy hanem három, mikeppen bizonnial a Sophi-
staknac három Christussoc vagyon.

A Prophetac gyakorta solnac kősenfeges ige
uel ő magarol egyedül, ha ez fele igiekből az ha-
romfag kőuetkefic hat valahon az kőzenfeges i-
get talaliuc mind azon háromfag lefen, Pal Apa-
stal egyedül ő magarol kősenfeges igenel sol elő-
ser küldet Theffalonikabeliek nec irt leuelence
masodic refében, es masodfor küldet Corintus-
beliek

63
beliek nec első refében mi tünectec az vrnac ő i-
geiekből ezt mongyunc, kőuetkefic hat hog Pal es
fent háromfag legyen.

Terienbe minden kereszti az ő fűuebe es ker-
gie meg lelki esmeretit esen hog ha effele örőfak-
ual vont irafok al es bizontalan emberi elmelke-
desekről az igaz fundamentum mellől el alhatte
auagy nem, niluā valo irast kel arrol ellő hostnioc
hog az haró személy mōdotta ez ige ket terēcunc
embert es mind harmāc g arant valo teremtoe le-
gyenec, mikeppen mi niluan bizonitiuc hogy
czac az Atia Isten legyen mennyec föld nec terem-
toie. az Iesus Christus kedig az egy ki alral min-
denec teremtettenec kic menyben es földön vad-
nac nem mennyet es földet.

Ilaiasnac hattodic refében kőzönfeggel sol az
Isten ki megyen vg mond kőfűlunc, es vgyan ot-
tan kit boczastac egyedül valo iegző igenel az kő-
senfeges valo ige ha harmat iegycs az egyedül
valo kedig egyet hat immar nem háromfag ha-
nem negyseg lefen, asonkeppen Esaiasnac negy-
uen egyedic es negyuen harmadic kősenfeges
solasnac igeie vagyon.

Ha az ellenkező fel meg engeddi mikeppen
megis kel engedni hogy az Isten az Prophetack al

Q iij

es az

es az Prophetac által folt, miért nem folhattod-
hat az ő Angyalual es holott niluan ez meg bi-
zonittatic Esaiasnac 45. refében hogy az teremtes
ben paranczolt az ő Angyalinac, es 9. ennek elē
fent Dauidnac azért ha azt mondanoc es terem-
cztunc falliunc alla lassuc es mind effele igec hog
az Angyaloknac mōdotta nē folnāc iras ellen, nē
ez ertelemben hogy az Angyaloc teremtettenec
volna auagy az teremtesben segittō tarsai volta-
nac volna az Istenec hanem azért hog az Chri-
stusnac abrazattiat visseltet kiben es ki által az a-
tia Isten minden czelekedetit meg akartate kel-
leni.

Sodolgookban paranczolt az Isten az Angya-
loknac es lokakat czelekedet ő általoc az hiue-
ket meg fabadittotta az ellensegeket kedig meg
būntette mint Aegyptusban Sodomaban, es Sen-
nacheribnec az ő būntettōseben, nem de az An-
gyalockal tanaczkōsic ez az Isten Achab ellen 3.
Kiraliokrol irt kōniunc 22. refében nemde Na-
buchodonosornac būntetese felől Istenec vege-
zet az Angyaloc mondgyac es meg Danielnec
negyedic refében. Iobnac hūtit mikor probalni
akaria nem de a Sathannal fole az Isten. Iobnac
első es masodic refében.

Summa.

Summa.

Christus vrunc sent Marknac 13. refében az ő
menniei sent Attianac tulaydonittia mindenek-
nec teremteset kezdetben nem ő maganac, fol
kedig az külső teremtesről es Mosefnec kezdeti
ről, azonkeppen Adamnac es Euanac az ő terem-
teseket tulaydonittia az ő menniei sent Attianac
sent Marciria Euangeliomanac 10. refében, sent
Mathe 19. Esaias Propheta 45. Christus vrunk-
nac hat es az ő igaz magyarazattianac inkab kel
hūnūanc es engednūnc hogy nem mint a papa tu-
domannia mellet kialto Sophistaknac.

Ha kedig azt mondanac azért nem emlékezie
ő magarol mert embersege ferent fol semmit nē
hasnal ő nekic az a fogas, mert ha az atia Isten
küültōb teremto Isten volna hat az Christus az
sent Lelekről el nem feletkezet volna, mert ar-
rol senki nem gondolkothatic hanem czac az I-
stensegen.

Az barmadikrol.

Az Istenneckepe es hasonlatossaga ket kep-
pen magyaraztatic meg előser a menybē az Iste-
ni tellegnec es iouainac az éberrel ref feret valo
kōsles

köfles vagyon, anniera menniere az Isten akkor
az első teremtesben az embert felépíteni akar
ta az külső előknek formaiában minden egyéb al
latokat felül halad es az önné czelekedetit meg
mertekli es megitili az bölő életnek kedig rendi
ben Isteni ioual meg rekesitetet, mikor kedig az
iras az Isténec iouainac rekesülesset az emberrel
magyarazza nem neminemű ragaiban valo an
nac az embernek fel epitefferől föl hanem az tel
lies emberről mely a Chrístusban es annac az ő
orfagaban, tellies keppen meg adattic minekünc
Pal Apaital nactanitala ferent előfer küldet Co
rintusbelieknek leuelenec tizenötödie rešeben,
Mikeppen ez földi Adamnac viseltuc kepet, az ő
keppen az menneinac es visseliűc, az Colossabe
lieknek harmadic, es Ephesumbelieknek negie
dikben, őltešetec ki az regi Adambol es őltešetec
az vyban, a Romabelieknek irt niolczadic reše
ben, hogy minket hasonlatossa tenne az ő fianac
kepchő vgyan ottan forgalmatošson varia az e
gez teremtet allat ez Isten fiainac meg ielenesset.

Ha azert az Istennec kepet melyre az ember te
remtettét mi legyen esünkben akariuc venni az
Iesus Chrístusra tekinczűnc mely az lathattatlan
Istennec lathato kepenec es mi voltanac belegie
nec ez

65
nec es mikeppen ő kepenec mondattatic azon
keppen igenec es mindenic ő reia iol illic, ő ke
penec mert az Isteni selfegnec io voltat niluan
valo keppen meg mutatta ő magaban el anniera
hogy az ki az hűtnec vilagossaganac altala lattia
a Chrístus vg mint egy eleuen tükörben az atia I
stent ő magat lattia mikeppen őnnen maga Phi
lepnek monda az ki engemet lat az en atiamat
lattia.

Azonkeppen méltan mondattatic az Chrístus
igeienec mert annac az ő bešedebe ki föl akara
tia es elmeie ki mutattatic nem maskeppen mint
egy bizonios kepben es tükörben a melyben an
nac az ő abrazatia meg laczi az ki abban abraz
tatic erre valo šet lanolnac mondasa az fiu ki az
arianac köbelebē vagyon ő magyarazta meg mi
nekűnc Tolmacz ige melybē az Istensegnec min
den gazdagšagi es iouoltanac kinczei meg talal
tatnac hogy az ő testenec tagiainac az šent gyüle
kezernec ki őstogassa es meg mutassa.

Masodšor ez historiabol vegyuc esünk
ben miben viselte az Adam Istennec kepet mel
az Chrístus nem czac elmeinec iošagiban,
nem ertelmenec akaratianac es elmeienec az
ő tehetlegekben, nem czac az birodalomban

R

es vra

es vraságban, mert az Isten az teremtesben az egész emberről föl teremczűnc embert, az ember kedig néczac elmesem annac kedig czacio-
sagos czelekederi iőuendere nez hat melyben az Christus által fel epittetic valoban az Istennecke pere mely fel epitett minden teremted allatoc vā-
nac hog az Isten nec fia nac valtságokban es meg szabadulasokban, az rabfagtól meg menekedienec es az első allapatra vittetessenec.

Harmadfor ez igekben meg muttatic, az em-
beri nemzetnec az ő meltofaga mely igen nagy legyen, mert sem menyben sem földön az terem-
tet allatoc köset nem talaltatic az mely az Isten-
neckepere es hasonlatossagara teremtetet volna
hogy ha az Angyaloc most meltofagasb allapat-
ban vadnac ennél hogy az Isten nec fűnet lattiac,
es veteknelkül vadnac, es nem eckeppen termec-
set ferent az bűn es az halál ala rekesztetec, euul
ez meltofaggal minem mindenkoron fellül hal-
ladia az embert mert amit fent Ianos mond alha
tatoflon meg marad. Tuggyuc kedig ha meg ielē
nic ő hosa hasonlatossoc lesűnc mert meg latue
őtet mint ő magaban vagyon. David propheta
kedig niolczadic enkeben kissebbe tőttet őtet az
Angyalok-

66
Angyalokkal diczősséggel es tisztességgel meg koro-
nastat őtet, Mely mondas iöllehet főkeppē a Mes-
siafra nesi mint az mi feiűnkre, az vtan kedig mi-
reanc es mint ő tagaira.

Bizonial hog nagy meltofagra vittetec az em-
beri allat, hogy minemű diczősege a Christusnac
vagon menyben azonnal reszesitetnec az hűűoc es
mint őreckes tarsoc az Angyaloc mint Isten nec
fogai az ő feki előt alnac es az Isten nec paran-
czolattiatol vadnac az hűűoknec kedig ez igitte-
tet, az kigyőzedelmes lesen, ezt adom ő neki hog
az en fekemben űllien. Toabba ez hűűnec iteli c ő
vilagot mely az Angyaloc felül nem mondattatic.

Szikseg hat hog mindenkoron seműnc ellőt
legyen az mi meltofagunc es Isteni kepere es ha-
sonlatossagara valo teremtesűnc hog Istentől min-
nekűnc adatot irtat meg ne vesűc es az ő templo-
mat meg ne ferteszesűc főt inkább ennec az ő fen-
geit bennűnc őrisűen, naponkent őregbeggyűnc
es az Isten nec fiaival az meg diczőelesben az te-
kelletes fel epitett vehesűc.

Conclusio.

Az egygyűgyűeknec epuletiekre es az Istenfelők
nec vigasztalásokra es tanításokra akartā ezeket

R ij

im er-

im ertem kedig az embereknek busfalakat es
haborusagokat ez ielē valo harōsagnac verelke-
desse felől de lockaliob mostan meg busulnioc es
hūtōket meg probalnioc es az irasnac valo ellen
kezelt esekben venniec hogy nem mint az vtan
nagy haborusagban esniec, miert hogy az irasnac
igaz egyenesseget es foliaslat esekbe nem vōrtte
Iob most az irással tussakodniac az keresztienek-
nec hogy nem mint az vtan ō magokban es lel-
ki esmeretekben meg tantorodnioc.

Ez vilagnac sokot panaszkodasoc ez valami-
kor az vr Iſtē az ō igeienec tistitassat el kezdi, hog
haborusagnac es visa vionnasnac neuuel bidal-
mastassac az ō igazsaga de megtatlan. A Prophetac
Christus es Apostaloc ellen azonfele kialtas volt
hog a bekessegnec es egyenessegeknek rontoi vol-
nanac Christus vrunc kedig ennec az ō okat in-
kab az emberekben hog nem mint az ō igeiben
mutattia meg ſent Ianosnac harmadic reſeben
mikor azt mongya az vilagossag ez vilagra iōue
de az emberek inkább ſerettce az ſutetseget hogy
nem mint az vilagossagot.

Az igazsagnac az ō esmereti ellō nem megyen
haborussagnekul mert az pokolbeli ōrdeg ki az
ſōttetsegnec ſeie az hūtteneket kiket abban
fogua

67
fogua tart erōssen ōrifi es bannia hog abbol meg
ſabaduluan a Christusnac es az ō igeienec igaz el-
meretire vitteſſenec es meglen hatalmasson biria
az ōueit ſemmi haborusag ninczen, mihelt kedig
az igazsaggal kezdic az ō orſagat ostromlani min-
den felől az emberek fel tamadnac es eleit akar-
iac venni es megoltani.

Bizonios pelda tamaſtattic erről mi elōnkben
az Apostoli czelekedetről irt könyuenec tizenki-
lenczedic reſeben, Ephesomban nag czendesſeg
es bekesſeg vala Diananac templomaban ez ha-
mis Iſteni tiſteletnek palasſtia allat el anniera hog
nem czac az papoknak bōſſeges iōuedelmec vala
hanem meg az egeſ orſagban ſōſō meſterec kie
valanac mind ōueſſeckepiro kepfaragoc giōng
fūſōc nag fizetelt veſnec vala abbol az hamis tiſ-
teletből, mihelt Pal oda iutta es az hamisſag ellen
az igazsaggal kezde tussakodni, nem de nagy ha-
borusag vetelkedes es partūtōs lōne? ezert melā
Palt nem fegyhettiuc hanem az ſōttetſegnek ſol-
gait kie nem ſenuethettic vala hogy az ō reuely-
geſſec es hamis Iſteni tiſteletc ki muttataſſec. ni-
keppē mostani ūdōben es czelekeſnek kie az An-
richriſtus harom Iſtenninec hamis velkedesſe-
ket oralmazac, kie azt kiuianiac hog az emberek

R iij

behun-

behunniac semeket es semmit se lassinac se halia
nac, se oluassinac hanem á mint őc ertic predikal
liac es tanítottac.

Gonosz egienesség es bekeesség az mely az Isten
ellen es az ő igeie elléferkéstettic az emberek kö-
set ez felette igen artalmas az Istennec igeienec,
melyről Christus vrunc es az prophetac panaszol
kodnac őnneti maga azt mongya né iőttem hog
ez vilagra bekeességet boczassac hanem fegyvert.
Esaías kedig im az bekeességben, ennek őm felette
igen nagy kösszerűségem vagy on, nemkel hat es vi
lagnac az ő bekeességet nešnűnc, hanem őremet
es bekeességet lelekben keresnűnc mert ez az kere
stieneke melliet Christus vrunc ő nekic adot.

Semikeppen az hűnűknec artalmas nem lehet
az irasbol tamadot visha vionnas, mert á mely fel-
nel az igazság vagy on az ellenkező bizonyságoc-
kal fel nem feytethettic főt inkább meg erőlsitte-
tic es az eges derec fent irasnac értelmere világos
ságnylatkoštatic vifontag az hamisság meg feytet
retic es meg muttatatic hog ekeppen eg felől sem
lehet az igazságnac es az hűnek nec artalmara az
irasban valo hadakofas minec előtte kedig az ve-
telkedesben ki fenylec az igazság iob Pal Apastal
nac az ő tanaczat követtűnc hogy az irasnac az
ő ma-

68
ő magyarázatát meg ne vessűc es á lelkeket meg
ne foyczuc es olczuc tűssel vassal sűdolommal ne
kergessuc, mert effele czelekedteckel mind mi ma-
gunkat mint Istenűnk et meg bantuc.

Az Atia mindenható vr Isten az ő lelkenc al-
tala hordoson es viselen minket hogy az ő aldot
fent fhanac elő es eleuen tagjai lehesűnc es az Isté
nec fenteiuel egyetemben, az Antichristus belie-
get hyomlokunkrol le vetheűnc es ő nekic
fentseggben es igazságban szolgálha-
fűnc Amen.

Az niomtatásban való vetkekezé eképpen
iobiczad meg.

Az Cnac masodic leuelenec hettedic versében iriianre oluis
oruan. Azon Cnac harmadic leuelenec masodic reszen 15. versé-
ben allatniert allattius.

A Gnac masodic leuelenec első reszen 15. versében po-
beliert pokolbeli. Azon Gnac harmadic leuelenec első reszenec
10. versében bekeltetert bekeltetes.

Az Lnac harmadic leuelenec első reszenec 10. versében föld
nelkülert földnelkül.

A Knac violsó leuelenec 9. versében á kötelxierit kötelest.

Az Lnac harmadic leuelenec első reszenec 9. vers. á testölora
testöl vgy in ottan 10. vers. az kertekert kertet.

Az Mnac harmadic leuelenec masodic reszenec 11. vers. az i-
stennec istiae.

Az Nnac első reszenec 12. versében á lathatlanert lathatt
len, vgy in ottan siantikert siannac, azon Nnac masodic leuelenec,
masodic es harmadic versében sületestert sületestert, gyer-
mekert gyermekert.

Az Pnac első leuelenec masodic reszenec 2. versében isten-
nekert, istenekert, vgyan azon leuelenec violsó ver. az vilaha-
mért velobin. azon Pnac masodic leuelenec első reszenec 9. ver.
ecelmekert erelme, 11. vers. kedig magyarakert magyaraz, a-
zon Pnac masodic es harmadic leuelenec 12. es első versiert
int az bodotert bekert.

Az Rnac masodic leuelenec első reszenec 17. vers. irtatert
tokert.

